

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Adolescens Academicvs Svb Institutvione Salomonis

Musart, Charles

Dvaci, 1633

Pars Tertia. Vitia maximè cauenda Adolescenti Academico.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-49007](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-49007)

Licentia morum effrænis . 11.

Nōn audit habenas

SYMBOLI EXPLICATIO.

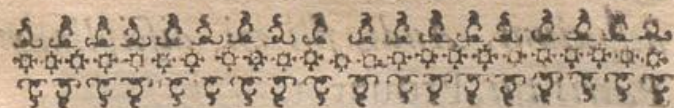
Omnes ita viuimus : nobis
 vt semper plurimùm licere ve-
 limus : atque hæc seruilis mo-
 rum licentia omnem hominis
 etatem corrumpit; Adolescen-
 tiam maximè, quæ vulpium
 instar ægerrimè aut capitur,
 aut mansuescit: vt enim omnia
 sibi licere Adolescentes existi-
 ment, facit efferuescens ætatis
 ardor, rerum futurarum incu-
 ria, & præceps audacia teme-
 rariæ mētis: præsertim si Auus
 & censor absint, pecuniæ verò
 præstò sint affatim, cui tâquã
 reginæ omnia parent: atqui id
 ferè in Academijs euenit.

Heu acerbissimi actus fu-
 nestissimam sortem ! Equus
 rectorem excussit, habenas ru-
 N
 pit,

pit, ab itaque in præceps arduus,
 ac miser, alijs mox perniciem
 creaturus, sibi quoque exitium:
 en ut cruentatus abripitur, &
 mox eheu! postquam calcibus
 obuium quemque protriuerit,
 efferato dente momorderit,
 ceruicem sibi franget.

Auicula quoque libertatis
 nimium amans, dum auolat,
 configitur, hoc tui animi sym-
 bolum & vitium est, effrœnis
 Adolescens, quisquis maiorum
 leges, Academiæ sacra diuina,
 humanaque, iura omnia, iugi,
 imperijque impatiens violas, &
 quantum lubet, tantum tibi licere
 putas; insipientiam illam tuam lamé-
 tabilem deflebit mox sapiens Sa-
 lomon: Tu siccis oculis ruinam
 tuam vides, & vel sic perire amas?

IN-

INSTITVTIONVM

SALOMONICARVM

PARS TERTIA.

Vitia cauenda Adolescenti
Academico.

CAPVT PRIMVM.

Licentia morum effrenis.

M O N I T V M.

Vitæ licentiam ne consecrator.

Maiorum imperia ne excutito.

S A L O M O N.

*Ir impius procaciter obfir-
mat vultum suum, qui
autem rectus est, corrigit
viam suam. Prou. 21.*

Sapientiam, atque doctrinam stulti

N 2

despi-

despiciunt. Audi, fili mi, disciplinam
Patris tui. Prouer. 1.

Qui diligit disciplinam, diligit
scientiam, qui autem odit increpationes
insipiens est. Prou. 12.

Via vitæ custodienti disciplinam:
qui autem increpationes relinquit, er-
rat. Prouerb. 10.

Stultus irridet disciplinam Patris
sui: qui autem custodit increpationes,
astutior fiet. Prou. 18.

Viro, qui corripientem dura ceruice
contemnit, repentinus ei superueniet in-
teritus, & eum sanitas non sequetur.
Prou. 29.

Ne des alienis honorem tuum, &
annos tuos crudeli, ne forte gemas in no-
uissimis, quando consumpseris carnes
tuas, & corpus tuum, & dicas cur
detestatus sum disciplinam, & incre-
pationibus non acquieuit cor meum, nec
audiui vocem docentium me, & magi-
stris non inclinaui aurem meam. Pro-
uerb. 5.

MEN-

MENTIS SALOMONICÆ

INTERPRETATIO.

§. I.

*Licentia omnem ætatem, maximè
Adolescentiam corrumpit.*

HOMO naturâ liber atque ingenuus nihil æquè amat, & sequitur ac libertatem: Verùm quia Deo ipso parere recusavit, non modò alijs hominibus, sed suis etiam cupiditatibus, & vitijs seruire subinde propemodum cogitur, quæ turpissima, indignissimaque est seruitus: Omnium flagitiosissima est eorum libertas, qui humanarum, diuinarumque legum excusso iugo, maiorum iussa aspernantur, & pro libitu, aut potiùs libidine, quicquid audent, perficiunt: rectè enim Amianus, cùm licentiam rerum, & morum corruptricem appellasset, subiicit nullam vacare quæstionem prauitatum apud eos, qui quod velint maximas putant virtutes, veris-

Cap. 27.

N 3 sine-

simeque à Publico Mimo pronunciatum; cui licet quod vult; plus vult, quam licet.

Quamquam verò hæc pestis in omnem vitam prorepserit, maximè tamen in Adolescentum, Iuuenumque animis grassatur: ij enim præ cæteris ardore quodam ebullientis sanguinis, quasi æstro concitati ineptiunt, ac insaniunt; & quia, propter ignorantiam aut incogitantiam periculorum, audaces sunt, fractis semel honesti timoris pudorisque repagulis, in omne nefas præcipites feruntur. Optimè enim Plato licentiam matrem esse dixit impudentiæ, pudorem verò adolescens ut semel posuit, conclamatum est: omnia perdidit qui frontem amisit. Atque ubiuis quidem Adolescentes hoc vitio laborant. Sed nusquam alibi, nego vnquam aliàs magis, quam in Academijs: ubi à parentum curâ, Auorum consanguineorumque censurâ remoti pluribusque dolis ad emungendas à matribus pecunias instructi, sociorumque partim exemplo, partim exhortatione inflammati plura, imò omnia, sibi licere iam putant: potissimum ubi depositâ prætexâ & virgarum metu in Philosophiæ scholis ferè amandato, sibi persuaserint in Acade-
mijs

mijis omnium peccatorum patere licentiam, esseque isthic infinitam impudentiæ impudicitiaë que impunitatem: quo postquam deuentum, nulli iam sunt satis graues aut satis potentes vel Domini, vel Magistri, qui insanienti equo frænos inijciant, morésve dissolutos coërceant: nam quod Terentius olim bellè expressit, quodcunque inciderit in mentem volet, neq; putabit prauum an rectum, quod petit, fiet.

In Heaut.

*Tu rem perire & ipsum non poteris pati.
Dare denegabis? ibit ad illud illicò
Quod maximè apud te se valere sentiet;
Abiurum se abs te illico minabitur.*

Meritò igitur exclamat hïc aliquis bonus poëta.

Statius.

*Quem non corruptit pubes effrana, nouaq;
Libertas properata toga? ceu nescia falcis
Silua comas tollit, fructumque expumat in
vmbra.*

Adeste quibus ius & potestas; tuque imprimis supreme Academix Rector; quadrat hic Lyrici vatis Carmen.

*O! quisquis volet impias
Cedes, & rabiem tollere ciuicam?
Si quæret pater urbium
Subscribi Statuis, indomitam audeat
Refranare licentiam.*

Horatius
l. 3.

§. II.

Salomon damnat licentiam disciplinae inimicam.

ID verò nunc agit & molitur Salomon dum vitæ liberioris consuetudinem per se quidem malam damnans eruditioni & disciplinæ ostendit esse hostem atque inimicam. *Vir impius, inquit, procaciter obfirmat vultum suum: qui autem rectus est, corrigit viam suam.*

Sapientiam atque doctrinam stulti despiciunt. Audi, fili, disciplinam Patris tui. Stultitiæ profectò genus est eorum, qui, cum probè nôrint sibi vsus & consilij parùm suppetere, sapientum atque doctorum monita respuunt, imperata facere negligunt, suæque libidini parere malunt, imò genus istud quoddam est impietatis & peruersæ religionis; ita enim 70. senes locum hunc vertunt. *Irreligiosi & impij sapientiam, & doctrinam despiciunt.* Et sanè quid impium magis ac sacrilegum, quàm crimen eorum, qui acceptum à numine imperandi regendique sacram Maiestatem aspernantur atque violant? Tu, mi bone Adolefcens, quem indoles melior, pudor ingenuus,
gratis

ætatis tuæ decus verecundiæ purpura
cohonestat, impudentium istorum mo-
res ne æmulare, quod Salomon etiam
monet. *Audi, fili mi, disciplinam Patriæ
tuæ*, Magistri, inquam, ac Doctoris: vno
enim eodemque nomine Hebræi Pa-
trem & Doctorem iure appellant, quòd
Magister sit parens quodammodo, ne-
scio an quouis parente non etiam di-
gnior, cùm ab Aristotele sapienter sit
dictum primas Dijs immortalibus de-
beri, secundas Magistris, tertias paren-
tibus, neque istis vnquam paria referri
posse.

Pergit sapiens: *Via vitæ custodienti
disciplinam: qui autem increpationes relin-
quit, errat. Stultus irridet disciplinam pa-
tris sui: qui autem custodit increpationes,
astutior fiet.* Docet eum, qui admonitus
libenter audito, & dicto obediens est, &
si is quoque nonnunquam (vt fert ho-
minum imbecillitas) ab officio deuiet,
viam tamen adhuc ei patere, eamque fa-
cillimam, quã ad vitam, & mentem sa-
niores reuerti possit: eum verò, qui re-
ctè monentem auersatur & à se abijcit,
aberrare toto cælo, neque vllum errandi
finem facere, quòd iam sibi omne sa-
pientiæ ac salutis iter præcluserit. At-
que hîc ego repente vehementer me
com-

com-

commoueri sentio. Nam quàm multos in Academijs morum animorumque libertas deprauatos malè perdidit? quàm multos à rerum maximarum consecutione auocauit? & dolendum sanè multisq; lachrymis deplorandum, quòd cùm multos adolescentes ingenio, memoria, iudicio fœlicissimè præditos ad maxima natos factosque videamus, qui affectam inclinamque religionem recreare, releuare, solari, saltem, studio adhibito facilè possent, negligent tamen eo tantùm vitio ducti, quòd se aliorum voluntati subdere, Magistris. scholarumque legibus obsequi nolint, molestiã scilicet aliquã deterriti, amantiorefque libertatis, quàm boni communis: ad quos pertinere mihi videtur simplex ille, sed opportunus apologus: admirãs lupus benè nitentem obesi canis, cui in via occurrerat, cuticulam, quanta, inquebat, fratercule, est vitæ tuæ beatitas? tum canis: atqui licet, inquit, eãdem tu quoque fœlicitate potiaris, si mecum in vibem venire völes: placet lupo: at inter eundem aduertit in collo canis attritos pilos: tum quid hoc? ergone iugam tibi subeundum, quòd adeò glabra sit ceruix? Ad hæc canis. Die aligor, vt noctu acrior sim & vigilantior.

tior. Denique lupus, vade, inquit, amice canis: iam nihil moror seruilem tuam fœlicitatem. Ita fit: veniunt Adoloscen-tes in Academiam, virorum Doctorum laureatas statuas & erectas ad memo-riam imagines vident, demiranturque pileos maximorum graduum indices, claras in humeris epomides decora am-plissima, obludentes oculis purpuras, honestos fasces, magistras curules: in-vadit animum cupiditas adipiscendi huius honoris ac fœlicitatis. Verùm vbi intelligunt antelucanis vigilijs, studijs-que in longam noctem protractis gra-standum esse ad istos apices, pedem re-strictunt belluinæ & agrestis vitæ aman-tes; libertatemque suam malunt sequi, quàm ad aliorum ductum nutumque vitam exigere: at vide, mi Adoloscens, homo sis: belluarum est & quidem ef-frænatarum, iugum & frenos pati non posse: quamquam etiam feras animan-tes cicurari & Magistrorum operâ man-nescere, alijsque obsequi videmus: nisi tu fortasse ex genere stolidissimæ pecu-dis sis de quo apud Iobum est istud. *Vir Iob 11.*
vanus in superbiam erigitur, & tanquam pullum onagri se liberum natum putat: est huius animalis vt maximus stupor ita præceps in omnem libidinem intempe- rantia;

rantia: nimirum, quòd solitarius sylue-
sterque iste asinus in desertis locis agat,
nemini vnquam benè parere didicit.

§. III.

*Sera plerumque eorum, qui licentiam
vitæ sectantur, pænitudo.*

AT quàm postea caput scalpes Ado-
lescens, & vngues demordebis,
nisi tempori sapias: audi Salomonem
minas intentantem, *Viro, qui corripien-
tem durâ ceruice contemnit, repentinus ei
superuenit interitus, & eum sanitas non se-
quetur. Ne des alienis honorem tuum, & an-
nos tuos crudeli: ne foriè gemas in nouissimis;
quando consumpseris carnes tuas, & corpus
tuum: & dicas: cur deestatus sum discipli-
nam, & increpationibus non acquieuit cor
meum, nec audiui vocem docentium me &
magistris non inclinavi aurem meam?* Ista
est ad extremum licentioris vitæ mer-
ces, iste exitus repentiè perire, & quidem
casu maloque immedicabili.

Quare, Academice mi Adolefcens
(permitte enim vt Salomonis sensa, et-
si aperta sunt paulò verbis alijs inter-
preter) ne, obsecro, te ijs adiungas, qui
ad te nihil pertinent, socijsve improbis
impli-

implices, ne meretriculis honorē tuum prodigas, infamique illo viuendi genere dedecus atque infamiam tibi compares: ne annos ætatis florentes crudeli, impuro, inquam, amori dones, præcipitans te in atram illam, retramque (quod textus Hebræus monuit) Belluam, feram cupidinem: ne, per salutem tuam oro, ne te ei tradas, ne ita insanus sis, amabo te: quòd si nihilominus lubet insanire, vide ne tu ipse olim libertatem tuam damnes, cùm in extremam rerum inopiam fœdosque morbos incideris; quo tempore cum Phrygibus serò sapias. Non rarò in Academijs vidimus, nec paucos, post vitam flagitiosâ morum licentiâ exactam, non modò suorumque nomini iniustam maculam accepisse: sed ad extremam redactos egestatem, malisq; enectos, vitam reliquam in lachrymis duxisse: quosdam adhuc sanos abiuisse velut è naufragio aut incendio domum, aut in religiosorum hominum cœtus, vbi susceptâ vitæ seuerioris disciplinâ stultitiam illam priorem immoderatamque viuendi licentiam rigidè castigarent. Tu horum exemplo, si cætera nihil mouent sapies, si sapias: gaudebis sanè olim, & quodammodo triumphabis, si morum insolentiam,

tiam,

tiam generosè temporì castigâris.

Refert Cantipratanus, quæ pro coronide huic loco apponam. Disciplinæ Religiosorum virorum traditus tam genere quàm formâ prænobilis puer, omnes in sui amorem rapiebat: hinc factum, ut à quibus franos reduci oporteret, libertatis potiùs habentæ laxarentur, vnus ferè erat, quem Priorem in claustris vocant, qui insolescentem acrioribus subinde verbis coërceret, qui quidem puer (ut est illa ætas in vtravuis partem cerea atque flexibilis) obsecundare, obsequi, emendatiùs viuere, tandem omnem primæ ætatis laudem referre: iam verò vigesimum circiter annum attigerat, cùm hinc euocatus discessit. quò putas? omninò in cælum: neque hic tamen immemor beneficij extitit: nam vitæ suæ Moderatori per quietem apparens ita est locutus: Gratiâs ago tibi, Pater, immortales, quòd tuâ industriâ ne mea insolentia ad inferos deturbaret, effecisti: quæ simul beata anima dixit, splendore tanto refulsit vt totum cubiculum luce, pectus verò Magistri gaudio expleret. Ea tum repressæ insolentiæ tum accepti frangi gratia extitit. Nihil tum aut priores minæ aut hæ blanditiæ satis ad mentem re-

reuocant, mi Adolefcens? adhibebo igitur nunc pro extremo, & penitiffimis medullis fixum relinquam ftimulum, quem non excuties, arbitror: nifi ad imprudentiam illam tuam impudentiam quoque fingularem adieceris. Quis porrò ille ftimulus, aut, fi dici mauis, domandæ iuuenilis equi infolentiæ potentiffimum effrænum? nullum fcilicet à numine offenfo fupplicium homini poffe acerbius infligi, quàm fi in Adolefcencia præfertim fuis cupiditatibus ac libidini tanquam immaniffimo hofti dedatur, quid hoftem dico? dicere uolui, tyranno, crudelifimoque carnifici tanquam reus addictus iam, omnibus mox malis excrucianus atque mactandus. Peccauerat fanè olim populus Ifraëliticus grauiffimè, quòd relicto veri numinis cultu diuini iugi impatiens ad Idolorum fuperftitionem defciuiffet: non inuenit Dei offenfi æquiffimus furor pœnam acerbiozem, quàm ut minas illas iactaret. *Non audit populus meus uocem meam: & dimifi eos fecundum defideria eorum; ibunt in aduentionibus fuis: & uerò ita factum eft, quia nequidem minæ à flagitio deterrere potuère, abire, perireque permiffi funt.* Par quoque extitit Ethnicorum quorundam philo-

Pfal. 50.

philosophorum in simili scelere pœna,
*Qui cum cognouissent Deum non sicut Deum
 glorificauerunt, sed errauerunt in cogitatio-
 nibus suis. Quid postea? supplicium euul-
 gat idem, qui flagitium iam publicarat*
 S. Paulus Doctor gentium: quid verò
 ille? *Propter quod tradidit illos Deus in de-
 sideria cordis eorum in quæ putas? in pas-
 siones ignominie? in quàm, fœda, Deus
 immortalis! atque nefanda flagitia? pu-
 det vel meminisse, adeo grande est istud
 malum, uti dicere cœperam, se sibi re-
 linqui, permittique absque repagulis
 diffluere in omnem vitæ effrenatæ li-
 centiam: quo vno ex corruptissimo fon-
 te infanda eaq; non pauca flagitia pro-
 fusissimè dimanant, proinde sicut Me-
 dicorum illa indulgentia, quâ egrum
 abijciunt sinuntq; ijs rebus abuti, qui-
 bus allubuerit, desperatio quædam est
 salutis: ita planè de te conclamari exi-
 stima, quisquis es, cum permittaris fer-
 ri, quocunque te insanæ tuæ appetitio-
 nes abripiunt. Boues ac vitulos videmus
 à lanionibus permitti luxuriari, per pra-
 ta iuuenescere, & quò cupiditas traxe-
 rit, ferri impunè, cum eos ad futuram
 propediem lanienam, macellumque de-
 stinent, quòd ita meliùs nitescant, pin-
 guescant ac saginentur. Legimus præ-
 terea*

Ad Rom.
 c. 1.

Acost. in
 Mexi.

terea quorundam Barbarorum hominum in Mexicanis morem fuisse, ut quos bello cœperant, ijs delicias luxumque facile indulgerent, modò ne ex potestate elaberentur. Futurum scilicet breui, ut optimas illas victimas iugularèt, exenterarent, postremò dijs suis maioribus deuouerent tanquam grandiores hostias. Ita malus Dēmon barbarus ille animarum latio, si quos ad vitæ impurius libertatem sese animare audierit, hisce verborum blanditijs, *impleamus* Sap. 24
nos vino, coronemus nos rosis, ubique relinquamus signa lætitiæ, nullum sit pratium quod non pertranseat luxuria nostra (quæ licentiosorum adolescentum vox esse solet) non modò humani generis hostis ille non reuocat, aut impedit: sed multè etiam vehementiùs exstimulat, ut id ita peragant, utque eò pinguiore hostiæ Dijs Inferis, si Dijs nominandi sint, breui horrendo ritu cadant. Hæc cum cogitaret filius ille Sidrach verè sapiens, tam sollicitè tamque anxie precabatur: *Domine Pater, & Deus vitæ meæ, aufer à* Eccl. c. 22
me ventris concupiscentias, & concubitus concupiscentiæ ne apprehendant me, & anima irreuerenti & infruita ne tradas me: id est ne deseras me, neve patiari, ut abiecto omni pudore, & sensu, quasi homo
 ○ stolidus

Discat ferre manum, pati que legem.
 Tu, Lupine, rebellis, acer, exlex
 Magistri atque scholæ iugum recusas,
 Et fractis ut equus ruens habenis
 Quæris irremeabilem ruinam.

Inhumanus es, ô Lupine, quando
 Humanos fugis, exuisque amores,
 Et sæuos capis, induisque mores,
 Mores nempe feris magis ferinos.

O R A T I O.

*Ad refranandam improba vitæ
 licentiam.*

DOMINE IESU CHRISTE, qui è sinu
 Patris in terras descendisti: ut ex-
 inaniens temetipsum, seruique formam
 accipiens ærumnosissimam nostræ mor-
 talitatis seruitutem seruires, sicq; nos
 à tyrannicâ Dæmonum seruitute in li-
 bertatem Dei assertos vindicares: fac
 per gratiam tuam: ut discens exemplo
 tuo mitis esse & humilis corde, primùm
 sub potenti manu tuâ me humiliem,
 tuisque sanctissimis seruitijs ceruicem
 lubens submittam: (iugum enim tuum
 O 2 suaue

suave est, & onus leue) tum verò maiorum quoque morum voluntati & imperijs rebellem voluntatem meam tui causa sponte subijciam; cùm enim seruus sim, mancipiũ, & omni alio iure tuus, cur tanquam filium onagri natum me putem, pessimoque meo malo effrænis & exlex viuere velim? Verùm quia iugi impatientissima est hæc ætas mea, in chamo & fræno maxillas meas, fortissimã inquam tuarum gratiarum vi mentem constringe, ne tanquam equus ac mulus, quibus non est intellectus, in omnia vitia præceps ruam, cæloque ipso excidam: quod vt mihi euenire ne patiaris, Bone IESV, per ipsum sanguinem tuum te rogo & obtestor. Amen.

SYM.

o-
e-
au-
us
ur
u-
&
gi
in
fi-
en-
ac
in
so
a-
m

M-

Temporis et pecuniarum prodigalitas. 12

Interea volat irrevocabile tempus.

SYMBOLI EXPLICATIO.

Quid agis perditte Adolefcens? ficeine tu rem omnium fortuna- rum pretiofiffimam tempus prodi- gis? fic cum tempore malè profufo etiam virtutis atque eruditionis ia- cturam facis? & ridens quidem, ac ludibundus? nescis nimirum, nec fentis quidem quantum perdas; & rides corue, cras cras: & nugaris re- trograde cancer, eo eo. nihil pro- moues hodie, ac ne cras quidem.

Atqui bis terve mifer mihi vide- ris. primùm quia tempus abijcis, vt quifquilias, & rem nihili, quàm olim caro pretio redimi poffe voles ferò. Deinde, quòd ipfe nunquam frugi aut rei alicuius homo fis euafurus: postremò, quòd vt temporis & vir- tutis, atque fcientiarum; ita tuarum fortunarum prodigus fis nepos.

Quot, & quoties in Academijs
O 4 vidi-

vidimus è tabula lusoria nudos ve-
lut ex infami naufragio agrè emer-
fisse? nondum dixi animi damna:
quot in aleis pictisve chartis, aut
puncta, aut notæ, tot & plura insunt
vitia: mendacium, periurium, blas-
phemiæ, doli, rixæ, contumeliæ,
verberationes, cædes etiam non-
nunquam. an eæ satis graues causæ
videntur; vt fortunarum, animique
lusus illos exitiales, sapiens Salomon
exagitet atque perturbet? at tu quod
hec omnia nihil pensi habeas, iam
non mihi miser videre, sed miserri-
mus.

CA.

CAPVT SECVNDVM.

Prodigalitas temporis, & pecuniarum.

M O N I T V M.

Tempori parcito,
Rem propriam vetitis
Lusibus ne perditio.

S A L O M O N.

Qui sectatur otium, stultissimus est. Prou. 12.

Qui sectatur otium replebitur egestate. Prou. 28.

Egestatem operata est manus remissa. Prou. 10.

Anima dissoluta esuriet. Prouerb.

10.

Stultus complicat manus suas, & comedit

comedit

comedit carnes suas. Ecclesiast. 9.

Qui mollis & dissolutus est in opere suo frater est opera sua dissipantis. Proverb. 18.

MENTIS SALOMONICÆ

INTERPRETATIO.

§. I.

Vitam in comparandis artibus breuiem, otium breuiorem facit.

REstè Galenus de rebus medicis librum scripturus quasi proœmij loco præmisit vitam breuiem esse, artem longam: vt scilicet ex eui nostri exiguitate, rerum verò discendarum varietate, ac copiâ ad studij diligentiam excitaremur: ac vitam quidem nostram breuiem esse intelligemus, etsi longissimum ei spatium indulserimus, si cogitemus longum esse non posse, quidquid est finem aliquando habiturum: deinde si de longissimæ ætatis id est 70. 80. summâ, infan-

infantiæ, ac pueritiæ inertes annos, senectæ damna, somno impensas vices, cibo, alijsque necessarijs negotijs permissum tempus detraxerimus: deprehendemus profectò vitæ partem studiosæ actioni relictam perbreuem atque ad paucos annos contractam. Neque tamen vsque adeò naturam accusare debemus quòd cæteris animantibus matrem se dederit, ceruis, coruis, cornicibus multa sæcula concesserit; nobis verò tanquam improba nouerca viuendi spatium contraxerit: Sapienter enim Seneca; *Non exiguum temporis habemus, sed multum perdimus: satis longa vita est, & in maximarum rerum consecutionem data, si tota benè collocarctur: sed ubi per luxum & negligentiam defluit, ubi nulla bona rei impenditur, vltimâ demum necessitate cogente, quam ire non intelleximus, transisse putamus: sicut ampla & regia opes, ubi ad malum dominum peruenerunt momento dissipantur & quamuis modica, si bono custodi tradita sunt, increfcunt: disponenti multum patet; vita si scias uti, longa est. At uti nescit, qui præmisso sibi tempore abutitur inertî, ac desidi otio: quâ in re peccant hominum multi: tum verò ij grauiùs, qui adolescentiam integerrimam totius vitæ partem sibi elabi, ac eripi nullo*

Lib. 2. de
breuit.
vitæ.

nullo prorsus suo emolumento patiuntur: atque inter adolefcētes delinquent grauiſſimè, qui in Academiam tanquam in emporium miſſi, vt doctrinæ opes ſtudio partas domum reportent, nihil agunt minùs, quàm id cuius cauſã chariſſimæ patriæ ſinu egreſſi ad peregrinas vrbes, ciueſque ignotos appulerint; ijs perſimiles, qui cum nundinarum cauſã longos, difficileſque marium tractus enauigarint, in littore conchilijs legendis, aut carpendis in prato floribus ludunt. Placetne S. Bernardum de flagitioſa iſtorum Adoleſcentium oſcitantia declamantem audire? *Nihil, ait, pretioſius tempore Eheu! nihil hodie vilius inuenitur. tranſeunt dies ſalutis & nemo recogitat; nemo ſibi perire diem & nunquam rediturum cauſatur: ſed ſicut capillus de capite, ſic nec momentum peribit de tempore. Nemo veſtrum parui eſt. met tempus, quod verbis conſumitur otioſis: volat verbum irrenocabile volat tempus irreparabile: non aduertit inſipiens quid amittat. Licet fabulari, dicunt, donec hora prætereat, id eſt, donec prætereat hora, quam tibi ad agenda penitentiam, ad obtinendam veniam, ad acquirendam gratiam ad promerendam gloriam miſeratio conditoris indulſerat! ô! donec prætereat tempus, quo diuinam propitiare debueras*

Serm. ad
ſchola.

*lucras pietatem, properare ad Angelicam
societatem, suspirare ad amissam heredita-
tem, excitare remissam voluntatem, flere
commisam iniquitatem. Ita ergo illi tem-
pus, ut quisquillas & algam, remque
nullius pretij proijciunt.*

§. II.

*Nulla grauior iactura, quam
temporis.*

AT qui contra rectè censebat Ber-
nardus, nihil esse pretiosius tem-
pore: nimirum, quod Zeno dicere so-
lebat, nihil deest homini magis, quam
tempus, siue (quòd idem addebat) quia
nulla ipsius sit mora, cum continuò de-
fluat: siue quia, ut alius dixit, aliæ res
amissæ reparari possint, tempus nun-
quam, siue, quod maximè ducendum
puto, quia bono usu temporis summæ
diuitiæ, summi honores, cælum, &
Devs ipse comparantur. Verùm quàm
paucos mihi dabis, qui istud pretium
tempori ponant, qui diem æstiment, qui
temporis parsimoniam magnum patri-
monium putent: in paucis fuit Plinius
ille maior Polyhistor dictus. Amicum
exceperat cœnâ, hic cum lectorem men-
sa

sæ quædam relegere iussisset, intellexerasne? inquit Plinius: postquam ille annuerat, cur igitur, subijcit, reperti imperas? amplius decem versus hæc tua interpellatio nobis surripuit, ô egregiam famem inter epulas non edendi magis quàm discendi! ergo ille momentum amittebat inuitus, tu, mi Adolescens, non rarò integras hebdomadas proijcis, ille ex veteri parcœmia. *χρόνος φειδῶς*, parcendum esse temporis arbitrat: tu vitam ipsam prodigis.

§. III.

Damna ex otio.

AT meminisse saltem oportebat animorum, atque agrorum similem esse culturam; discipulorum atque agricolarum parem quoque esse debere rationem: nulla pars anni agriculturâ vacat; Autumno, & hyeme foditur, aratur, seritur, vere putantur arbores, æstate fruges metuntur: neque illa messis sequitur, nisi labores isti præcesserint: non enim sic fruges nascuntur, vt herbæ noxiæ: hæ, etsi nihil agas, succrescunt, imò luxuriant, illę nisi sudore non proveniunt. Ita mente captus es, si reris
otioso

otioso tibi ac temporis prodigo amplam eruditionis ac virtutis suppellectilem obuenturam.

Vides iam credo quò ista sapientis verba pertinent, *Qui sectatur otium, stultissimus, qui sectatur otium replebitur egestate, egestatem operata est manus remissa: tum istud ad extremum: Anima remissa esuriet.* Et temporis fortasse (etsi res ista, vt dixi, pretiosissima sit) iactura tamen foret vulgò tolerabilior, si alia ex otio mala minimè orientur, maximè egestas ac fames; nam vitia, quorum otium fœcunda est parens ac nutrix, breuitatis studium facit, vt silentio præteream. Quid enim? otiosi illi ne nihil omnino agere videantur? in negotioso flagitio se occupant manibusque complicatis aut inaniter tempus terunt, aut sponsonibus fortunas exponunt, aut ipsi expositi ad vnus alex iactum multorum dierum collusitant nihilo futuri ditiores, si vicerint, quàm si perdiderint: cùm lucrum omne in carnes, coquos, culinas, & cellas tandem profundendum, dissipandumque sit: quòd insanum quoddam genus est stultitiæ simul & effœminatæ prodigalitatæ sapientis iudicio. *Stultus, ait Salomon, complicat manus suas, & comedit carnes suas.*

suas. Et alibi. *Qui mollis, & dissolutus est in opere suo, frater est dissipantis:* tantum ergo abest ut homines isti res suas au-geant, decoquunt atque dilapidant. Verum quoniam huc iam delapsi sumus illas otiosorum peruersas actiones sigillatim persequamur, atque aleam imprimis perniciosissimam ludendi insaniam exagitemus tantisper, si placet.

§. IV.

Alea.

Aleam non modò leges vetuerunt: sed aleatores præterea infamiâ notatos esse voluerunt. Ab hoc lusu Octavius Cæsar iuuenis ignominia labem contraxit, vulgatumque de eo falsum istud distichon:

Suet. in
Octauio.

*Post quam bis classe victus naues perdidit;
Aliquando ut vincat ludu assidue aleâ.*

Suet. in
Caligul.

Vituperatus quoque Caligula, qui cum plurimis flagitijs esset infamis, eo etiam laborauit, quòd non contempserit ex usu aleâ quæstum facere. Chilon Lacedæmonius fœderis ineundi causâ Corinthum missus cum principes ciuitatis aleâ occupatos reperisset, statim infecto negotio pedes ad suos retulit, pronuncians,

Fern. l. 4.
cap. 32.
de temul.

nuncians, se gloriam Spartiarum, tum
quidem gliscentem nolle aliâ maculâ
inobscurari; vt diceretur Spartianos
cum aleatoribus societatem iniuisse.
Tritum quoque pro homine infami o-
lim adagium istud fuit, optimus aleator,
id est rapo nequissimus; celebratumque
pridem etiam hoc Publij Mimi carmen,
*Aleator quantus in alea arte est, tanto ne-
quior est.* Iure igitur Vlpianus ex Præ-
toris edicto in eum animaduerti vult;
qui compulit aleâ ludere, vt aut mul-
ctetur, aut in latumias, vel vincula pu-
blicè ducatur. Statutum præterea, vt si
is, qui ad ludendum aleâ habitationem
præbuit, verberetur, iniuriarum actio
denegetur. Denique Iustiniani Impe-
ratoris Sanctissimi extat constitutio,
quâ prohibetur ludere in publicis, pri-
uatisque ædibus, aut locis: imò vel lu-
dentes spectare; aded reipublicæ, priua-
tisque hominibus perniciosus hic lusus
habitus. Apud Turcas ipsos quocunque
genere ludi depositâ pecuniâ ludentes
ignominia notâ afficiuntur primùm,
deinde si pergunt, grauiore supplicio;
Apostolorû seuerissimos canones à sex-
ta Synodo sanctè receptos, ipsiusque
sexte Synodi rigidas contra aleam le-
ges, dænasque institutas prudens omit-
to,

In Ethic.

to, quòd ex res personas Deo sacras tantùm perstringant. Aristotelem, & Platonem duo præcipua Philosophiæ nomina præterire non possum, quòd eorum auctoritas apud Academicum Adolescentem plurimùm valere debeat. Ille aleatores vocat fures, & latrones iliberales, quod in turpi lucro occupentur, & quæstus causâ etiam probra sustineant: Plato autem vt reliquas perniciosas artes; ita aleam dixit à dæmone, quem Theut appellat, excogitaram fuisse, atque in Thamum Ægypti Regem primùm delatam.

In Phæd.

Audio quid obijcias. Adiaphana, inquis, res est, alea, & crimine, aut flagitio vacans: vt satis mirari non possim, quid tot bonis istis viris in mentem, buccamque venerit, quòd rem à peccato immunem tam grauibus sententiarum, pœnarumque aculeis configant: ego verò ludo aleâ, & è flore ætatis, atque Academiæ multi mecum, neque credimus ita esse damnandos, vt quia aleones sumus, videamur omnibus flagitijs cooperti, & in insulam, aut orbem vltimum tanquam vitiorum monstra deportandi.

vide Dio-
gen.
Laertium.
Femel.
sup.

Opportunè occurrit hîc iterum diuinus iste Plato, quem paulò antè citaue-
ram,

ram. Ferrur is olim Adolescenti, quòd alea lussisset, grauitè reprehensò, istud-
 que obiectanti, ob rem parua obiu-
 gas, acutè respondisse, at parum non
 est otio, plurimisque flagitijs assuesce-
 re: censebat vir sapiens non leue esse
 piaculum, ei rei operam dare, cui vacare
 nequeas, nisi idem flagitiosissimus esse
 velis. Propè similia Alexandrum ma-
 gnum simili in causâ respondisse au-
 thor est Plutarchus, ex amicis quosdam
 mulctarat ob aleæ vsum, lusum que: id
 illi malè ferebant quòd dicerent lussisse
 se tantùm, quod cuique etiam viro bo-
 no licebat: non ludunt, subiicit Alexan-
 der, qui fortunas, liberosque ipsos pi-
 ctis tabulis, ossibusque notatis, id est,
 aleæ vnus arbitrio permittunt.

Aduerte hic mihi quæso animum, ad
 ea, aut mala, aut damna, quæ cum aleæ
 ludo sic coniungi solent, vt vix vnquam
 abscedant, intelliges profectò non ad
 leue esse hoc flagitium, vt quidem arbi-
 traris.

Sanctus Cyprianus contra aleatores
 librum integrum conscripsit. Vbi inter
 alia hoc habet. *Aleæ tabula est Diaboli
 venibulum, & delicti vulnus insanabile, vbi
 Diabolus presto est ad capiendum submissus,
 & cum ceperit, de captiuo triumphat, illic*

perfidia, falsa testimonia, illic dementia, fur-
ta venale perurium, colloquium serpenti-
num, satifne? illic rabiosa amicitia, illic a-
trocissimi sceleris fraternitas discordans illic
connata, & audacia saeva, & mens in ana,
& fera impatientia, tum vel vehemen-
tiori quodam spiritu incensus exclamat.
O aleatorum noxia, dentaria, & pigra
nequitia! o manus crudeles & ad periculum
sui armata! quae bona paterna, & opes ano-
rum sudore quasitas ignominioso studio di-
lapidant.

Denique de libidinibus subiicit. Est
& quanao ipsi aleatores cum prostitutis mu-
lieribus nocturnas vigilias clausis foribus ce-
lebrant: hinc concrepat alea sonus, illic silen-
tio operiuntur incestus: hinc sine ullo dignitatis
sua respectu, pestifero studio cedere bonis suis
cogitur, illic secreto mortale venenum, bibi-
tur.

Lib. de
Tobia c.
xi.

Operæ pretium est Ambrosium quo-
que audire alexæ fortunam, vitia, dam-
naque graphicè describentem. Varios,
inquit. primò fors ludii euentus, ad diuersos
sepè transfertur victoria, stipendiaq; eius vic-
tissim, atque erumna no stantur, omnes vin-
cuntur, & vincunt, fœnerator solus acquirit,
penes alios inane nomen manet, quod vice-
runt penes fœneratorem solus fructus est not-
annus, sed momentarius, fœneratoris solum
lucrum

lucrum in omnium detrimento; illis solus est
usura victoria: videas reliquos subito egētes,
repēte diuites, deinde nudos, singulis iactibus
statū mutātes, versatur enim eorum vita ve
tessera, voluitur census in tabulā, fit ludus de
periculo, & de ludo periculum; quot proposi-
tiones, tot proscriptiones: clamor plaudētium,
fletus despoliatorum; sed & hos creditor, ve
Tyrannus damnat unumquemque sorte ca-
pitali, agit hastas, feralem instituit de sin-
gulorum exuijs auditionem; vita igitur hanc
aleam rectius dixerim, quā pecunia; sub
momento fertur. quod valeat in eternum.
 Rectē igitur S. Antonius Florentiæ
 Archiepiscopus pronunciauit, tot cri-
 mina ex ludo eiusmodi nasci, quot in
 taxillis numerantur puncta.

Primò enim inest aleæ infinita tem-
 poris prodigalitas, non exiguum dam-
 nū, si quis rerum pretia benè æstimet.

Secundò nugæ, & ioci, ijque ferè
 turpes, ideò enim qui aleam damnant
 aleones ferè cum libidinosis, ventri que
 deditis coniungunt. *Quis hoc, inquit Ca-*
tullus, potest videre, quis potest pati, nisi
impudicus, & vorax & aleo? notum que
 illud Horatij.

Quem damnosa Venus, quem praeceptis alea
nudet.

Tertiò voluuntur hic mendaciorum,

imò periuriorum plaustra, plurimi doli, perpetuæ fraudes, vbi istud impudenter iactatur: dolus, an virtus, quis in hoste?

Satyr. 1.

Quartò sequuntur furta, & rapinæ, neque mediocres, sed ingentium prædiorum, totiusque patrimonij fœda naufragia, nec enim quod Iuuenalis plangebat, *Loculis comitantibus itur ad catum tabulæ: positiâ, sed luditur arcâ*: certè de Germanis scribit Tacitus, equsq; aleâ insanisse, vt cùm omnia perdidissent, extremo, ac nouissimo iactu de libertate, ac corpore contenderent: quæ verò hinc miserix, & angustix familiarum proueniant, nemo non videt.

Horat. 1.
epist. 19.

Quintò ne superis quidem parcitur, audiuntur blasphemæ voces, & insanæ perdentium contra cælos furix. His denique adde superstitiones, sortes, maleficia, & (quis enim enumerandi sit finis?) rixas, pugnas, verberationes, homicidia, si quidem vt Lyricus cecinit, *Ludis gennæ iræpidum certamen, & iram. Fratres inimicitias, & funebre bellum*. Quæ cùm ita sint, laudandum Magni Ludouici primi Francorum Regis istud, in re, quæ parua videri possit, egregium facinus. Comitem Auionensem fratrem suum cum nobili viro ludere aleâ audiuerat,

uerat, affixus tum erat lecto, ex corporis
 egritudine; nec mora, se strato eger pro-
 ripit, difficilique passu iter preterans
 in locum, vbi ludebatur, prorepit, ta-
 bulam lusoriam, picta notulis ossula, pe-
 cuniæ quoque depositæ partem motâ
 vehementer bile per fenestram paten-
 tem in subiectum mare abijcit: tanto
 pro flagitio vir ille sanctissimus aleam
 habuit. Neque alio loco habuisse cense-
 ri debet Sanctus nostri Ordinis parens ^{In vita}
 Ignatius, quem accipimus, cum in Hi-
 spania esset, conatum fuisse acri studio,
 vt è solo patrio aleam omnem protur-
 baret. Verùm de aleâ iam pro instituto
 satis.

Sextò porrò alearum nomine in iure
 tum ciuili, tum Ecclesiastico, meliorum-
 que scriptorum sententia comprehensi
 censentur ludi omninò omnes, qui à
 casu fortunaque pendent: cuiusmodi
 sunt iactus Tesserarum, Talorum, Astra-
 galorum, Chartarum lusoriarum, &
 Scachorum, siue Lattrunculorum. Beati
 saltem Damiani viri sanctimonia & eru-
 ditionis laude præstantissimi opinione.
 Sed de lattrunculis, alijsque eiusdem
 fortis lusibus, quicquid demùm alij sen-
 tiant; ego sane pictas illas Chartas, non
 fero, pari que ferè loco habendas arbi-

tror atque Aleas: primùm quòd similia
& par in vtrisque profusio tum tempo-
ris tum fortunarum. Deinde quòd in
pictorum foliorum studiosis æquè ac
aleatoribus, mendacia, periuria, iniu-
riæ, blasphemix, scurrilitates, rixæ, pu-
gnæ, immensa quædam ludendi, per-
dendi, peccandi, materies & insanus fu-
ror. Quare quæ superius contra Aleas
grauiter ab autoribus, & à me allata
sunt, paucis mutatis in lusorias Chartas
quadrant, tum verò maximè versus ille
Poëte elegans, nisi ad fœdum amorem
transtulisset.

Quid.

*Tunc sumus incanti, studioq; aperimur
in ipso,*

*Nudaq; per lusus pectora nostra pa-
tent.*

*Fra subit deforme malum, lucrique, cu-
pido*

furgiaq; & rixa, sollicitusq; dolor.

*Crimina dicuntur, resonat clamoribus
æther,*

Inuocat iratos & sibi quisque Deos.

Nihil necesse est cetera persequi: cum
nihil sit clariùs, quàm Adolescentes
istorum foliorum studiosos maximè es-
se Philosophicarum chartarum osores,
ita verò prodigos ac perditos: vt cum
studijs honestis omnia negent, noctes
tamen

tis & motus sit plurimum: tamen, frequentior præsertim, Sphæristerij vsus, peccat excessu temporis, pecuniarum, agitationis corporis: Neque pauciora multò vitia deprehendes in ijs, qui loca illa celebrant, quàm quæ in chartarum lusoriarum studiosis, aut ipsis ferè aleonibus. Quare meritò tum Academiæ re- & institutæ vniuersim, tum speciatim studiosorum Societatis I E S V Scholæ Sphæristeria prohibèt, suosque pœnis etiam decretis eorum aditu, vsuque interdicit.

O R A T I O.

*Contra temporis & fortunarum
iacturam.*

Domine Deus, qui hominem non ad otium, sed ad laborem condidisti, iubetque vt operemur, dum dies est, cogitemusque noctem, in qua nemo operari poterit: da mihi per gratiam tuam; vt semper me rebus honestis occupem, tempusque rem pretiosissimam suis momentis expendam, vtiliterque impendam ad honorem tuum, ad meam
alio;

aliorumque salutem, ad poenitentiam
scilicet agendam, ad obtinendam ve-
niam, ad acquirendam gratiam, ad pro-
merendam gloriam: da mihi praeterea;
vt peccata mea eleemosynis potius re-
dimam, quam vt res meas lusibus vanis
& noxijs perdam; vt dicere cum Hiere-
mia possim, *Non sedi in Concilio Iudae-
rum; sedebam solus: & cum Sara filia
Raghuelis: Nunquam cum Iudaeis
miscui me, neque cum his, qui in leuitate
ambulant. participem me praebui:* Aleam im-
posterum te crucifixo, ac pro me patien-
te, ah nunquam ludam, eludamve san-
guinem tuum, sanguinem, quo sub cru-
ce ludentes impios milites. & de tua ve-
ste lucrum captantes, aspersos video:
Aleam enim vel haec sola tam sacrilega
impietas damnare Christianis pridem
debit. Fac vt ita tum temporis tum re-
rum mearum rationem tanquam bonus
dispensator habeam, tibi que reddere
possim: vt in die Iudicij audire merear,
*Euge serue bone & fidelis, quia in pauca
fueris fidelis, supra multa te constituam, in-
tra in gaudium Domini tui. Amen.*

SVM-

Luxus, et Luxuria.

13.

Serius imperans dira tyrannis.

SYMBOLI EXPLICATIO.

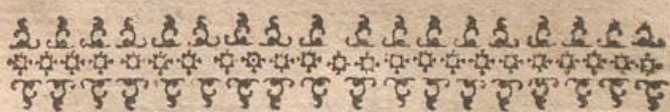
Quæ & quanta sit ista aut stoliditas, aut stupiditas? & id utrius? maior Aselli, an fessoris? ægre enim statui potest: Vter amborum magis sit bestia: Asinus mustos calamistro cirros gestat, nouo more, eoque luxu gestit, obligat crura fascijs sericis, ridiculum Arcadiæ pecus, tum eleganter calceatus florido calle incedit: quid demum? quasi sibi applaudens rudit iam Asinus. Eques æquè insanit, dum Asinum, id est, cuticulam suam, ita turpiter comit, & curat pro libidine.

Interim pone sequitur rerū rudis & inops animula, atque
per

per aculeatos spinarum sentes
 miserandum in modum pro-
 tracta bestiae unius imperium
 & tyrannidem experiri cogi-
 tur; ô præposteram suæ pecu-
 dis agendi vivendiq; rationem!

Turpius isto monstro por-
 tentum es, mi Adolefcens, si
 luxu luxuriâque diffuis, si ani-
 mum negligis, si corpus vnicè
 diligis, & perdis. Hoccine est
 philosophari? & tamen vis ha-
 beri Philosophus, scilicet ex
 Epicuri harâ porcus, aut (quod
 æquè fœtet) caper. pudet ad-
 spectasse; an tu philosophus,
 an saltem homo esse aliquan-
 do voles?

CA-

CAPVT TERTIVM.

Luxus & luxuria.

M O N I T V M.

Cuticulam ne curato;
Luxum, luxuriamque omnem
auerfator.

S A L O M O N.

*Qui delicatè à pueritia nu-
trit seruum suum postea
sentiet eum contumacem.
Prouerb. 29.*

*Amoue malitiam à carne tuà: ado-
lescentia enim & voluptas vana sunt.
Eccles. II.*

*Abominatio Domini cogitationes
praua. Prou. 15.*

*Peruersa cogitationes separant à
Deo. Sap. I.*

In

In cogitationibus impij interrogatio erit. ibid.

Ne dederis os tuum, ut peccare facias carnem tuam: neque dicas coram Angelo; non est prudentia; ne forte iratus Deus contra sermones tuos dissipet cuncta opera manuum tuarum. Eccl. 5.

Sermonum impij auditio ad Deum veniet, ad correptionem iniquitatum illius; quoniam auris Dei audit omnia. Sap. 1.

Non concupiscat pulchritudinem mulieris malæ cor tuum, ne rapiaris nutibus illius: pretium enim scorti vix est unius panis: mulier autem viri pretiosam animam capit. Prou. 6.

De fenestra domus meæ per cancellos prospexi, et video paruulos: considero vecordem iuuenem, qui transit per plateam iuxta angulum, et prope viam domus illius, graditur in obscuro, ad uesperascente die, in noctis tenebris, in caligine. Et ecce occurrit illi mulier ornata meretricio, præparata ad capiendas

plendas animas : garrula & vaga,
 quietis impatiens, nec valens in domo
 consistere pedibus suis, nunc foris, nunc
 in plateis, nunc iuxta angulos insi-
 dians, & procaci vultu blanditur di-
 cens. Egressa sum in occursum tuum de-
 siderans te videre; & reperi. Veni ine-
 briemur; Irretiuit eum multis sermoni-
 bus, & blanditijs labiorum protraxit
 illum: statim eam sequitur quasi bos
 ductus ad victimam, & quasi agnus
 lasciuens, & ignorans quod ad vin-
 cula stultus trahatur: donec transfigat
 sagitta iecur eius: velut si avis festinet
 ad laqueum, & nescit quod de periculo
 animæ illius agitur. Prou. 7.

Fouea profunda est meretrix, &
 puteus angustus, aliena: insidiatur in
 via, quasi latro, & quos incautos vi-
 derit, interficiet. Prou. 23.

Inueni amariorem morte mulierem,
 quæ laqueus venatorum est, & sage-
 na cor eius; & vincula sunt manus il-
 lius: qui placet Deo effugiet illã, qui au-
 tẽ peccator est, capietur ab illa. Eccl. 7.

Q

Ne

*Ne attendas fallacia mulieris: fa-
uus enim distillans labia meretricis,
& nitidius oleo guttur eius: nouissima
autem illius amara quasi absynthium
& acuta quasi gladius biceps: pedes
eius descendunt in mortem, & ad infe-
ros gressus illius descendunt. Prou. 5.*

*Inclinata est ad mortem domus il-
lius, omnes qui ingrediuntur ad eam,
non reuertentur, nec apprehendent se-
mitas vite. Prou. 2.*

*Nunquid potest homo abscondere
ignem in sinu suo, ut vestimenta illius
non ardeant? aut ambulare super pru-
nas, ut non comburantur planta eius,
sic qui ingreditur ad mulierem proximi
sui, non erit mundus. Prouer. 6.*

*Nunc ergo fili mi, audi me, & at-
tende, verbis oris mei, ne abstrahatur
in vijs illius mens tua: neque decipiaris
semitis eius: multos enim vulneratos
deiecit, & fortissimi quique interfesti
sunt ab ea; Via inferi domus eius pene-
trantes in interiora mortis. Prouerb. 7.*

MEN.

MENTIS SALOMONICÆ

INTERPRETATIO.

§. I.

Corpus delicatè habitum insolescit.

CORPUS animo obsequi debet, non animus corpori, nullus hoc Tyranno, si semel dominatum obtinuerit, impotentior: atque Adolescentes præsertim, propter temeritatem & audaciam, ad quæuis flagitia proiectos, ubi animo de sede perturbato corpus rationi imperare cœpit; velut sternax equus fessorem excussum in quæuis vitia abripiat necessum est: idque potissimum euenit, cum mancipium istud, quod pro sua conditione seruiliter tractari oportuerat, se indulgentius haberi delicatiusque senserit.

Salomonis est hoc effatum. *Qui delicatè à pueritia nutrit seruum suum, postea sentiet eum contumacem.* Ita tradunt medici pueris accidere, quos matres indul-

Q 2

gentius

gentius educant: hi enim ferè comitiali morbo obnoxij sunt, furijque acti, subitis casibus præcipites ruunt.

Sunt autem triplicis generis deliciae, quæ corporibus animisque perniciem creant: aliqua ad cibum, & potum, quedam ad luxum vestium, postrema ad luxuriam, libidinemque pertinent, primum genus alio loco: duo postrema hæc persequemur.

§. II.

Luxus vestium de decorosus viam flagitij aperit.

PRincipio hominem Deus, cum animam pulcherrimarum virtutum ornamentis conuestijset, tamen corpore nudum esse voluit, neque hoc pro illo innocentissimæ vitæ statu, aut turpe erat, aut inuerecundum. Verùm statim, atque præstantia illa animi virtutumque decora, primus generis nostri parens abiecit: tum primum corporis nuditas pudori esse atque turpitudini verti cepit: Quare corpus ille primum ficulneis folijs, & paulò post pelliculâ (idque tunc sufficere etiam ad elegantiam videbatur) obtegere sategit: ita primum
hominis

hominis indumentum post amissam virtutum purpuram velut pulla quædam vestis, & seruire sagum fuit, ad tegendam luculentam eam cicatricem, quæ ex fædo peccati vulnere relinquebatur. Quis verò ferat mancipium ob stigma fronti inustum insolentius efferri, quis patricidam, dum ad supplicium ducitur, capitali togâ indui iussum, gestire eo vestitu? quis transfugam ex castris militem ignominiosè plagis discissum ostentare fascias, atque in tegumenta, quibus vulnera obligantur, volitare alacrem inter suos, & quodammodo triumphum agere sceleris atque perfidiæ? Chrysostrum in hoc argumento declamantem par est audiri. *Idcirco Adam induit Deus vestes pelliceas, similiter & eius mulierem. Audiant opulenti & qui luxuriantur in verminum operibus, & vestiuntur sericis: discant, inquam, quomodo ab initio hominum naturam misericors Dominus docuerit: quia propter transgressionem pœnæ, merito reus erat, factus protoplastus opusq; habebat veste: qua confusionem tegetet, pelliceas vestes fecit: quod docuit nos, ut mollem & dissolutam vitam fugiamus, & austeram, magis amplexemur.* Hæc aureus iste Græciæ Orator. Ergo luxus vestium homini non iam orna-

Q 3 mento

mento est, sed de honestamento. Quid quòd præterea ornatus ille, si quis esset, insanus sit & perridiculus? nam si bestias factis à natura indumentis minimè contentas larvam sumere, nostramque in alienis vestibibus personam imitari videamus; ridemus: si non modo simiam, sed asellum quoque adscitâ comâ, galero ex Hispaniæ lanâ, bissino pallio, caligis sericis superbientem atque exultantem aspiciamus, risu propè rumpimur: at potiori iure brutæ pecudes, auesque garrulæ cachinentur cum homines videant facilem amictum aspernatos lanas peregrinis coloribus adulterare, infuscare, inficere; opificum arte & studijs colligi vermium excrementa, bombycinas inde vestes elaborari; ex ultimo orbe Serum sylvas adiri, exoliari, excoriari arbores, fila minutatim diduci, euolui, reuolui, conuolui, tum in textrinas deportari, atque in mille formas effingi: imò etiam operosè humo leuari felium quarundam aliorumque animalculorum stercore: ut eo scilicet suffitu vermium sordes, quas dixi, arboreorumque corticum quisquilæ perfundantur; denique eum nunc haberi, de prædicarique opulentiozem, nobiliozemque cæteris, qui pluribus eiusmodi

modi ineptijs atque ludibrijs corpus deturparit. Atqui ista à capite ad talos adolescentes iam passim in Academijs iactitant & venditant, nam quæ in capitibus, quæ in pedibus ipsis monstrata passim visuntur, quæ in comis calamistras, pectines, cincinni, cirri, caudæ, in calceis fenestellæ, rosæ, lunulæ, atque ex Serum opibus licia & vincula, in reliquo corpore, equè exotici atque insani cultus? neque verò indecens tantum & ridiculus mos vestiendi, sed ingentem præterea ad alia vitia ianuam aperit. Sapienter ethnicorum quispiam: magna corporis cura magna virtutis incuria est: & illud Augusti Imperatoris verè Augustum; vestitus insignis & mollis, superbix vexillum est, nidusque luxuriæ, hinc apud Syracusanos & Spartiatis solis meretricibus purpurei contextus, & vestes floridæ concedebantur. Laudatur etiam in hoc genere Octavianus, quod non modò simplici amictu ipse vteretur, sed etiam graviter ferret, si familiares secus facerent, nimirum quod Severi Imperatoris dictum fuit, Maiestas Imperatoria virtute constat non corporis cultu. Quare è contra La-

Lib. de
vtil. ca-
pienda.

cydi cuidam, vt est apud Plutarchum vitio datum olim, quòd cùm Argiuo-

rum

rum Rex esset, comam compositionem,
 & delicatiorum incessum ostentaret:
 vulgò enim audiri cœpit mollis & ef-
 foeminatus. Producamus etiam nostros.
 Sanctus Bernardus vestium curiosita-
 tem deformitatis mentium & morum
 indicium esse dicebat. S. Hieronymus
 animæ immunditiam, idemque com-
 ptiores adolescentulos pudicitiae pestes
 & venena appellabat: sed omnium gra-
 uissimè de hoc vitio sensit S. Basilius.
*Comas, ait, aut vestes superuacuas cura-
 re, vel infelicitum est, ut aiebat Diogenes, aut
 iniustorum: nam quid ex talibus expectan-
 dum, nisi ut lasciuus ille ornatus foeminas
 pretereuntes inuideret: aut alienis matrimonijs
 insidiatur.* Ex his omnibus causis factum
 ego quidè arbitror: ut olim Ephori, gra-
 uissimus ille apud Lacedæmonios Ma-
 gistratus, quotidie urbem ad vestium in-
 spectionem obirent, ne quid à decencia
 alienum ut in dies fit, à quoquam bo-
 norum morum iactura, magnoque
 Reipub. damno usurparetur.

Lib. 3. de
 Conf.

In Epit.
 Paul.
 Epist. ad
 Demet.

De leg. li.
 2. Gentil.

§. III.

Luxuria maximè dedecet Adolescentem Academicum.

SEd à luxu ad luxuriam, ad quam facilis est transitus, quodque est alterum Adolescentiæ vitium, progrediamur. redeat Salomon. *Amoue malitiam à carne tuâ: Adolescentia enim & voluptas vana sunt.* De virij huius turpitudine (quod ei nomen innata fœditas indidit) plurima adduci possent. Verùm nihil hic dicam; nisi istud vniversim hominibus, Angelis, Virgini Matri, Christo, Deoque ipsi imprimis exosam esse, semperque fuisse libidinem: quæ ordine, quo à me proposita sunt, ita, nisi graue est, paucis recognoscantur: S. Catharinæ Senensi, si qui flagitiosorum cœno fœdi occurrerent, ita stomachum ei à turpitudinis horrore commouebât: vt etiam ad nauseam, vomitumque prouocarent. S. verò Euthymium Abbatem accepimus flagitioso istiusmodi aliquando obuiam factum ita cohorruisse; vt terga vertere, longèque diffugere coactus sit: paria de sexcentis alijs castissimis hominibus proferre possum: quo igitur

igitur modo purissimas mentes Angelos posse pati existimabimus hominis animam Domini sui sponsam, diuinoque sanguine olim elutam alienis amoribus detineri, eoque turpissimo in luto inquinari! *velut fumus apes fugat*, (S. Basilij sententia est) *& foedus odor columbas expellit: sic Angelum vita nostra custodem abigit multa lachrymarum aspergine dignū, ac graueolens peccatum*. Mirum magis, quod de ipso Cacodæmone scribit Lanspergh. Eum quidem impellere hominem ad libidines: Verūm statim atque persuaserit flagitium, ita horrere naturaliter eam foeditatem, ita auersari: ut tantisper loco cedens se subducatur, donec fuerit perpetratum facinus. Iam Virginum Virgini Mariæ tam cuique euidens est odio esse lasciuiam, quam constat esse sanctimoniam castimoniamque omnis Parentem ac Præsulem. Christum verò scimus vel umbram turpitudinis ita abhorruisse, ut Matrem sibi esse nullam voluerit præter Virginem: Apostolos autem, etsi plerisque in culpam aliquando grauem prolabi sit passus, libidinosum ex ipsis voluerit habere neminem. Enimuerò quī ferre possit naturam illam, quam eò honoris extulit: ut sibi indissolubili vinculo adiun-

xerit.

In Epig.
29. post
Trinita.

xerit, tanto turpitudinum dedecore atque infamiâ affici? Ex quibus, quod erat reliquum, facile intelligitur, multò etiam magis ipsi Deo exosum execrandumque esse, si videat animam diuinitatis expressam imaginem conspurcari, ipsiusque ædem ac sedem sacrilegè prophanari, dirui, euerti: quominus mirari debemus, si legamus nullum scelus tamque grauibus supplicijs esse à Deo vindicatum, atque luxuriam.

Porro etsi hoc vitium, omnem ætatem quamcunque attigerit, fœdissimè dehonestet, atque omnem honestatis speciem inimicissimè infestet: nullius tamen rei aut ætatis æquè capitalis hostis est, atque Adolescentiæ, & bonarum literarum. Seneca appositè, *Nihil est tam mortiferum ingenijs, quàm luxuria.* Vt primum enim hoc vitium mentem quasi arcem occuparit, ingenij aciem hebetat, iudicij vim frangit, memoriæ arculam effodit, phantasiam malarum rerum idolis implet, appetitum ad rebellionem sollicitat, sensus omnes laxat ad insolentiam: denique ipsum hominem planè perturbat, & insanum efficit. Spectetur ex isto amentium Amantium grege apud Plautum miser ille Alcesimachus Adolescens, *Credo ego (ait) amo-*

Præfat. in
l. 1. Con-
tron.

Plaut. in
Castell.

707

rem primūm apud homines carnificinam
 committunt. Hanc de me coniecturam do-
 mi facio, ne foris quaram qui omnes homi-
 nes supero, atque antecedo cruciabilitati-
 bus animi iactor, crucior, agitor, stimulo,
 versor in amoris rota miser exanimor, fe-
 ror, differor, distrabor, dissipor, ita nullam
 mentem animi habeo, ubi sum, ibi non sum,
 ubi non sum, ibi est animus. Habeatne
 iste, aut eiusdem insanie quivis alius sa-
 tis animi, aut mentis, ut cum Musis &
 Diua Sophia ei agere vel libeat, vel li-
 ceat? Quare ingeniosè alludens quis-
 piam dixit hoc nomen Venus quasi *van-*
us, id est, *vanus* menti è Græco ad Latinos
 originem accepisse, sanctique Patres in
 voluptatis familia primam impurè Ma-
 tris sobolem animi cæcitatem recensue-
 re. Ita esse experiebatur olim Augusti-
 nus dum vitam turpiculam viueret.
Exhalabantur (inquit) nebula de limosa
concupiscentia carnis, & obumbrabant atque
obfuscabant cor meum: neque ethnici
 ignorarunt. Plato enim dicebat verita-
 tem non oculis corporeis: sed pura
 mente adpisci: ac ne videri possit nihil
 æquè impedire, atque vitam libidinibus
 fœdam, falsasque rerum sensibilibium
 imagines: ex quibus errores innumeri
 generantur: quare ab his sanandum
 esse

Lib. 2.
 Conf. c. 2.

esse animum ad intuendas immutabili-
 lium rerum formas. Sed de his totiusque
 huius capituli argumento fusè atque ex
 professo, quod in Belgio edidi, Lili-
 um Marianum, quem Libellum, quia opi-
 nor non esse in omnibus Academijs, in
 quibus tamen Academicum meum in-
 struo, ex eo huc quædam necessario erāt
 transferenda, præsertim cùm ad Salo-
 monem explicandum, remque quam
 tracto, peragendam visa mihi sint non
 modò magis ad manum; sed etiam effi-
 caciora. Atque ut methodo & clariùs
 procedam de pravis cogitationibus pri-
 mum; tum de ore oculisque obscænis,
 denique de periculosâ cum mulieribus
 familiaritate ad Salomonis mentem
 aptè breuiter hoc loco disseram.

§. IV.

Cogitationes obscæne.

IMprimis Phariseorum iste inter cæ-
 teros error fuit, sceleris sola conce-
 ptione nihil posse peccari, modò flagi-
 tium re ipsa minimè perficeretur; quæ
 etiamnum imperitæ multitudinis ple-
 rumque est persuasio: atqui rerum tur-
 pium turpi cogitatione animum sædari,
 Deum-

Deumque ipsum, si illa sponte admittatur, grauiter offendi didicimus in Salomonis quoque Schola. *Abominatio Domini cogitationes praua.* Rursum: *Perversæ cogitationes separant à Deo.* Denique: *In cogitationibus impij interrogatio erit.* Oportet graue esse piaculum, quod Deus tanto odio prosequatur, vt illius causa hominem procul à se abiiciat, atque in iudicium salutisque disceptionem vocet. Phariseorum verò priscum illum errorem, iam pridem Christus suâ limâ correxit. *Qui videt (ait ipse) mulierem ad concupiscendam eam, iam moechatus est in corde suo.* *Ut quid cogitatis mala in cordibus vestris? Ex corde exeunt cogitationes mala, homicidia, adulteria, blasphemie:* quo vltimo loco discimus, homicidam, adulterum, blasphemum eum esse qui flagitium animo admiserit, licet à scelere manus abstineat.

Gen. 12.

Pharao Rex Ægyptius Abrahami vxorem, quam ipsius sororem esse non coniugem crediderat sanè minimè violauit, ac ne attigit quidem, concupiuerat tamen, & licet corpus necdum haberet incestum, iam erat animus obscœnus, eaque impura cogitatio Regi, regnoque tanti constitit: vt non prius numinis vltrices iræ remitterent, quàm ille

ille animum simul mulieremque dimit-
teret. Proferantur nunc SS. Patres. *Non
modo morbum: (ait S. Chryl.) sed morbi
radicem euellito: radix enim Adulterij im-
pudica cogitatio. Et S. Bern. Sicut vipera à
filijs suis in ventre adhuc positus occiditur:
ita nos occidunt cogitationes nostræ intra nos
enuirita: quia consumunt animam nostram
animo viperino.* Idipsum ratione confir-
memus. non modò corpore constamus:
sed multò magis animâ, quæ hominis
pars est diuinissimâ: animæ porrò par-
tes sunt voluntas & mens, quibus à bru-
tis distinguimur: quare non modò tur-
pe erit & flagitiosum turpiter quid-
quam exterius moliri: sed etiam animo
designare, & velle libidinem. Neque
refert hanc interiorem animi labem
minimè videri ab hominibus. Videt e-
nim is qui renes & corda scrutatur, eaq;
contuetur perspicacissimè, quæ nostris
oculis minimè patent: scitè olim Tha-
les Philosophus rogatus *an homo Deum
posset latere: Non potest,* respondit; *ne co-
gitans quidem.* Imò verò arbitror in sce-
lere perpetrato plus quidem nequitia
reperiri, atque improbitatis: in machi-
natione tamen, & perpetrandi cupidi-
tate plus inesse tum periculi, tum mo-
menti: nam vt è cænofo fonte aqua
turbi-

Hom. 8.
de poenit.

Lib. de
modo be-
ne viuen-
di ad fo-
ror. Relig.

1. Reg. 6.

Apud
Laërt.

turbidæ promanant, atque ex venenatâ radice vitium proserpit in ramos: ita ex corde improbo improbitates ipsæ, maximâque deinde flagitia existunt: quod cum in quavis malâ cogitatione locum habet: tum verò maximè in cogitatione improbâ rerum oblcœnarum: statim enim atque res illæ, ut beluine sunt atque sensibus obiectæ, phantasiâ admittis per sensus turpitudinum simulacris commouerint, mox appetitus in foedissimas illas imagines proruit, easq; æquè turpiter amplectitur quasi naturali quodam impetu: tum voluntatem quoque potentiarum Reginam infamis ancillula ad consensum prouocat, vehementerque impellit: donec non raro ipsa tandem, siue propter sympathiam cum appetitu illo inferiore, siue propter confœderationem cum facultatibus appetitiuis, dedat sese, atque in delectationem voluptatisque partes discedat.

Cap. 1.

Hęc conceptio est illa, parturitioque peccati, æternæque mortis, quam S. Iacobus commemorat. *Vnusquisque tentatur à concupiscentiâ suâ abstractus & illectus: deinde concupiscentia cum conceperit, parit peccatum, peccatum vero cum consummatum fuerit, generat mortem.* Vulgatum istud S. Hieronymi. *Diabolus serpens est*

In Eccles.
c. 9.

est lubricus, cuius si capiti, id est, prima suggestioni non resistitur, totus in interna cordis, dum non sentitur, illabitur: temptationum Diabolicarum initia flagitia sunt. Et ad Eustochium. Nolo (ait) sinas cogitationes crescere, nihil in te Babylonicum, nihil confusions adulescat, dum parvus est hostis, interfice. Quæ cum ita se habeant: ad primos illos omnium cæterarum libidinum fontes obstruendos, operæ pretium erit hic præscribere Amuletum castimonie illud, quod profligandis cogitationibus obscænis nuper est à pio authore in lucem datum.

Epi st. 22.

1. Vbi primùm aduertis demonem, cogitationem mox transfer quocunque aliò: cogita de negocijs, de rumoribus, de aliquâ, quam pateris, molestiâ, aut numerâ fenestræ rhombos, tabulati tigilla. Caue sis frontem contrahere, capite abnuere; sed nec opus est respondere interiùs, non volo, non faciam, non consentio, neque id vulgariter consultum: subinde vt fiat, probo.

Hoc vnum mentem aliò abduxisse, vicisse est. Itaque in hoc totus esto, quò conducit itidem, aliquo mox opere gnauiter te occupes.

2. Si perdurat cogitatio, cruce pollice ad pectus efformatâ Iesum, ac Mariam

R

riam

riam aduoca : dic obiter , ô bone IESV!
ô clemens , ô pia , ô dulcis Virgo Ma-
ria !

Vel cum S. Thoma Aquinaté. Ne fi-
nas quæso Domine IESV, & tu sanctis-
sima Mater, & Virgo Maria, vt tam im-
mani scelere me obstringam. Maximè
autem senties Virginis auxilium, si quo-
tidianâ prece, Rosario, vel Litanijs, vel
Hymno aliquo, vel sabbathino ieiunio
eam colueris.

3. Motibus prauis compescendis va-
let plurimùm labia vel linguam tantis-
per admordere, vngues, manus, ad do-
lorem imprimere, vel alio quouis modo
corpori incommodare.

Iuuat subinde vel solum situm muta-
re corporis: vt stare si confidebas, fede-
re si stabas, si decumbis in latus te ver-
sare alterum.

Si motus persistant, nihil turbare:
non nocet sensus, vbi non est consen-
sus: tantum ne reflectito : sed distine te
cogitatione alia.

4. Si tentatio est importunior, ima-
ginare sub pedibus tuis laxari inferos,
eosque inspice. cogita fide certum esse,
aut pœnitendum esse, si deliqueris, aut
eternùm ardendum.

Dic adeò, quomodo possum facere
malum

malum hoc? pròh nimis vesanum est sponte facere pœnitenda, nimis incertum est, dabiturne pœnitere: nimis longum est eternum ardere.

5. Quod si vim pateris vehementius, imaginare coram te Christum crucifixum.

Dic ex tempore cum Sancto Bernardo. Deus meus pendet in patibulo, & ego voluptati operam dabo?

Quot autem vides vulnera, tot ora esse cogita, quibus te Deus tuus obtestatur, fili mitte cogitationem illam. Fili nonne satis propter te vulneratus sum? siquidem tam vile tibi sit cælum meum, tam pro nihilo tibi sint inferorum supplicia? at non tam vilis tibi sit sanguis meus, & amor meus?

Dic agedum, Deus meus & omnia, Dominus meus & Deus meus. Dic iterum cum Diuo Bernardo, calix quem potasti, ô bone IESU, cogit me, vt amem te; Amo te Deus meus, amabo te Deus meus super omnia in æternum, dehiscat mihi antè tellus absorbens me, quàm offendam te, malo mori millies malo mori.

6. Porro piæ hæ cogitationes omnes ita vsurpandæ, vt potissimum aliò menti traducendæ seruiant; non vt multum

quum malis tuis cogitationibus dispu-
res; quod maximè cauendum. Siquidem
cogitationes istæ, iuxta nomen suum vt
immundæ vt sordidæ, vt spurcæ, vt
fœdæ, vt obscœnæ vocantur, ita lutum
sunt, ac cœnum: facilè si insistis, inqui-
nant.

Cæterùm tanquam à facie colubri,
prauarum cogitationum occasionem
omnem fuge, fuge; securius est perire
non posse, quàm iuxta periculum non
perisisse; ita S. Hieronymus.

§. V.

Os, oculi.

Sequuntur iam os & oculus, duæ ad
inflammendam libidinem potentis-
simæ faces, turpiloquium, & fœdarum
rerum aspectus, de quibus iam Salo-
mon: *Ne dederis os tuum, vt peccare fa-
cias carnem tuam, neque dicas coram Ange-
lo. non est prouidentia, ne forte iratus Do-
minus contra sermones tuos dissipet cuncta
opera manuum tuarum. Sermonum impij
auditio ad Deum veniet, ad correptionem
iniquitatum illius, quoniam auris zeli au-
dit omnia.*

A turpi sermone ad res nefandas pro-
labi

labi nihil est pronius: appello B. Laurentium Iustinianum: *Cito latum colligit animus superfluitate verborum: ingreditur enim mors impudicitiae per ostium tuum, si turpiter loqueris, si procaciter, si ubi non oportet.* Epictetus verò sermonem lascivum fomentum esse libidinis dicebat: eamque ob rem Aristoteles, à Rep. dum eam optimis legibus effingeret, omnem obscenitatem exterminavit, quòd diceret, ex turpiter loquendi licentia, sequi & turpia facere: his adde (etsi nihil gravius sequeretur) per se tamen sermoni inhonesto adhærere labem, turpitudinem, & veluti pestem teterrimam (quæ non tantùm in dicentis, sed etiam in audientis animum pervadat) horrendumque fœtorem, vidente, audienteque numine turpissime exhalari, quòd gravissimum censeri debet: nam si honesti viri auribus non pepercisse insignis contumelia est: quo loco habebimus numinis præsentiam verborum obscenitatibus temerasse? credis Deum ista nihil attendere, scilicet, aut non curare omnino? imò verò videt, & audit, & interim cum malum maturuit, seuerè vlciscitur, tum per se, tum per Angelos; qui cum sint purissimæ, castissimæque mentes, non minus oris sordes detestari

R 3

possunt,

Lib. de ligno vitæ
c. 5.

Ex lib.
sent. PP.

possunt, aut debent, quàm immundi spiritus turpi illo cœno oblectentur, Visum istud aliquando ex Eremiticis viro cuidam Religioso è cœtu Ascetarum præstanti. Iuniores feriabantur non nihil oblectandi animi gratiâ: principio pios inter se sermones, vti par erat, ne otientur, admiscunt, volitant inter hæc Angeli læti, atque alacres, vnaque gestiunt. Verùm statim atque (vt fit facillimè) illi, ad impuriora colloquia defluxissent, boni genij è vestigio vultum obnubilare, mœrere, abscedere interim longiùs: mox Cacodæmones aterrimos porcorum sordidissimorum formâ succedere in locum, ijsque, qui iam sordidè loquerentur, applicare exultim sese, atque volutatim, quasi ad cœnum. Atque hæc de oris obscœnitate hic satis.

Sent. lib.
2. c. 39.

Iam quid de oculis? multa sane congerit Salomon graues ob causas, siquidem à S. Isidoro Hispalensi rectè obseruatum: *Libido tum magis queritur, cum videtur. nam sicut quidam sapiens ait, prima fornicationis, oculorum tela sunt, secunda verborum. sed qui non capitur oculis, potest verbis resistere, sufficit natura ubi liber affectus est.* Miror Quintilianum id quoque vidisse, *Virys, inquit, nostris in ani-*

mm

mun per oculos via est. Celebratur Alexander in oculorum moderatione continentia, cum enim orbis iste domitor

Basil. de
legend.
Ethnicis
lib.

Darij Imperatoris filias captas in potestate haberet, rarò salutabat, neque faciebat vnquam nisi demissis in terram oculis, quasi ab infidioso formæ aspectu magis, quàm ab hoste iam edomito sibi metueret. Neque minus sapuit Isæus ille Assyrius Sophista, qui cum à quodam formosissimam mulierem ostentante interrogaretur, num videretur esse pulchra? acutè respondit, desij ego laborare ab oculis, morbus sanè periculosus, & quidem curatu difficilis, ægritudo illa oculorum: quo si quis labore, curarique volet, nihil habeo præstantius, quàm istud optimi cuiusdam medici.

Recipe { Ficulnei perizomatis Euæ, folium vnum,
Statuæ Salis Vxoris Loth, grana 5.
Plantaginis à Dinâ Sichimis collectæ manipulos duos.
Nocturnarum lacrymarú Davidis, Vncias duas.

Contunde in marmoreo mortariolo cordis, pistillo crucis Christi, atque inter tundendum influant lacrymæ tuæ,

R 4

vt

vt melior sit compositio; fiat fasciola ex linteo, quo Iudæi Christi oculos velârunt, fiat que pasta ex supra dictis confecta densè satis.

Denique eo collyrio oculos obline, simulque cum sanctissimo viro Iob, percutere fœdus cum oculis tuis, ne unquam cogites, nequidem de Virgine. Ad Salomonem, id est, ad rem ipsam pergamus. *Non concupiscet pulchritudinem mulieris cor tuum ne capiaris motibus illius, pretium enim scorti vix est unius panis, mulier autem viri pretiosam animam capit.* Forma mulieris lethale telum visu utitur pro ictu, pro scopo te habet: si oculi patent, pates vulneri; caue, aut feriêre, capiêre; nihil est certius, caue: species mulieris basiliscus est. Si videaris, venenum inspiratur, si videas hauris. Denique mulier venefica est Circe fascinat oculos, & dementat. Perge, quid putas scortatrice fœmina vilius? pro frusto panis prostituitur: quid verò fortiùs? venatrix, prædatrix est, pro reticulo oculos pandit, eo laqueo oculos hominum captat, primùm blando visæ voluptatis latrocinio; mox etiam leones ipsos irretit, & capit. Habes omnia brevissimè, nam alio propero. Sed quid si ad oculorum blanditias etiam verborum

rum

rum aucupia accesserint? audiatur Salomon ipse. *De fenestra domus mea per cancellos prospexi, obseruans scilicet hominum corruptissimos mores, & hem considero vecordem iuuenem, non minùs mētis scilicet quā cordis egentē, omninò insanū, transit per plateam iuxta angulum, & propè viam domus (putā impudicæ meretricis alicuius) videsne quàm graphicè incipiat lasciuientes adolescentiæ mores describere? fauebat porrò concepto facinori tempus, vesper erat, & nox: lucifugum scilicet semper est vitium; sed libido imprimis: ita obscœnæ, & mali ominis aues interdium ferè latitant, noctu volitant, ac vagantur: quare Athenienses non laudo, quod Palladi noctuam addixerint, quàm veneri potius debuerant. Igitur perditus ille iuuenis, graditur in obscuro, ad uesperascente die, noctis tenebris, & caligine quorsum? occasionem captat, reperit: Ecce occurrit illi mulier, ornatu meretricio, preparata ad capiendas animas, tantum ne qua (vt 70. interpretes explicant) facinne iuuenum volare corda? auolare, quò autem? in ipsos laqueos, pro illicio & esca ornatus est meretricius, sed qualis illa? garrula, & vaga, quietis impatiens, nec valens domi consistere pedibus suis. infidians:*

dians:

dians: vt quæ iam sit in limine, iam in plateis, iam in viarum compitis, nullo non loco semper in insidijs: nihil hoc animali impudentius, mobilius, perniciosius. Quid plura? pudet referre oscula, amplexus, verborum obscœnitatem. Nec tandem est Comediæ totius funesta Catastrophe. *Irretiuit eum sermonibus multis, & blanditijs labiorum proteraxit illum, statimq; eam sequitur, quasi bos ductus ad victimam, ad Macellum putâ, & lanienam, & quasi agnus lasciniens, & ignorans quod ad vincula stultus irahatur, atque his se compedibus expedire postea ægre potest. Sequitur, donec transfigat sagitta iecur, sedem ipsam impudici amoris, & velut si avis festinet ad laqueum, & nescit iuuenis vecors, quod de periculo animæ illius agitur.* Quàm verò aptè libidinosę mentis adolescens cum agno, & aue comparatur, obiter aduerte. Agnus omnium quadrupedum stolidissimus lupum aut vulpem subinde insequitur, proinde, ac si agno matres essent lupæ & vulpes. Libidinosus adolescens etiam lupos, & lupanaria amat, & quærit. Quid Aues? eę hoc plerumq; est illaqueantur, implicat Auceps fœmineam auem retibus, hæc vt capter, cantilat & garrit, avis mascula aduolat, incidit, perit, ita fit,

fit, etiam cantilenis Syrenularum: Adolescentes incauti capiuntur, & pereunt. Tandem verissimum esse deprehenditur, quod etiam est à Salomone dictum, *Fovea profunda meretrix & puteus angustus, insidiatur inuia quasi latro, & quos incautos viderit, interficiet, amarior morte mulier, quæ laqueus venatorum est, & Laguna cor eius & vincula manus illius.* Animo altè infigendum, quod inde sequitur, *qui placet Deo effugiet illam: qui autem peccator est, capietur ab illa.* Igitur ne attendas fallacia mulieris: *fanus enim distillans labia meretricis, & nitidus oleo guttur eius: no- vissima autem illius amara sicut absynthium, & acuta quasi gladius biceps: pedes eius descendunt ad mortem, & ad inferos gressus eius penetrant, inclinata est ad mortem domus illius omnes qui ingredientur ad eam non revertentur, nec apprehendent seminas vitæ.* Verissimè dictum, amor lascivus trux Tyrannus, suavia & mollia principio omnia; mox mel in absyneium, oleum in ferrum vertitur. I, & te isti malo crede. Verum ista, quæ ego breuiter perstringo, tu tecum per otium expende.

§. VI.

Familiaritas cum fœminis.

Restat nunc familiaritas cum fœminis. qui sapere volet Adolefcens, mulierum domos, contubernia, amicitiam fugitabit. Dicit nequit, quantum in istis infit periculi, quod enim Salomon ad extremum monet. *Nunquid potest homo abscondere ignem in sinu suo, ut vestimenta illius non ardeant! aut ambulare supra prunas, ut non comburantur planta eius?* Hunc ergo fili mi, audi me, & attende verbis oris mei, ne abstrahatur in vijs illius mens tua, neque decipiaris semitis eius: multos enim vulneratos deiecit, & fortissimi quoque interfecti sunt ab ea. *Via inferi domus eius penetrantes in interiora mortis.* Quæ etsi ex ijs quæ dicta sunt, facile sensum atque intellectum habent, placet tamen paucis eadem illustrare Sanctorum PP. sententijs: ut in comperto sit, quàm hi cum Salomonis mente consentiant. Facem præferat B. Laurentius Iustinianus.

Lib. de
ligno vitæ
§. 5.

Proximus periculo, inquit, diu vitium non erit, per assiduitatem facile peccat homo,

mo, sapè familiaritas implicauit, sapè occasionem peccandi dedit, & quos voluptas non potuit in primordio familiaritas postea superauit.

Quid verò necesse est (S. Hieronymus iam l. quitur) in illa versari domo, in qua necesse habeas quotidie aut perire, aut vincere, quis unquam mortalium iuxta viderant securus somnos capit? qua etsi non percutiat, certè sollicitat securius est perire non posse, quam iuxta periculum non perisse. Iam ne nimium credulus præfidus de victoria, audiendus quoque erit S. Cyprianus:

Lubrica spes est, qua inter fomenta peccati saluare se sperat, incerta victoria est inter hostilia arma pugnare, & impossibilis liberatio est flammis circumdari, nec ardere.

Difficile quis venenum bibit, & viuet, in hac parte expedit plus timere, quàm matè fidere. Redeat huc iterum Hieronymus.

Hospitiolum tuum aut rarò, aut nunquam mulieres terant: ne sub eodem tectò mansites, nec in præteritâ castitate confidas, nec sanctior David, nec Samsone fortior, nec Salomone potes esse sapientior. Memento semper, quod parad. sic colonum de possessione sua mulier dixerit. Quid agam, inquires, aut quò me vertam? nam neque Academiae fyluæ sunt, neque religiosorum hominum claustra, & ego neque eremicola,

aut

Epist. 47.
de vita.

De singularitate
Pericon.

Epist. ad
Nepotianum.

aut ita religiosus sim, vel esse velim. Ego contra primùm velim saltem, vt tu velis esse religiosior, deinde sunt in Academijs Seminaria, & Collegia, in quibus tutiùs habitas, denique familiaritatem ne contrahas, abstine à iocis, & verborum lenocinio, non plura quàm opus est, loquere, caue ab oculorum, fixo præsertim, obtutu; quòd si etiam roges: vt quoniam in hoc capite medicum agere cœpi, antequam finiam, vniuersim malo isti curando modum, rationemque præscribam, faciunt ad hanc rem ferè eadem remedia, quæ in corporum curatione adhiberi solent, vti est à rerum harum expertissimo Bellarmino notatum.

De arte
moriendi
lib. I. c. 16

Primum, diæta seu abstinentia, à carne & vino.

2. Missio sanguinis per venarum sectionem, vel vstulationem partis noxiæ, per flagella, inquam, cilicia, humicubationem, & reliquum austerioris vitæ genus.

3. Exercitatio, & inambulatio: nam otio morbi ingrauescunt, itaque iuuerit iam animo subire hortum Getsemani, iam atrium Annæ, iam Cayphæ aulam, iam curiam Pilati, aut Herodis, reliquamque viam Christi patientis,

tientis, vsque ad Caluariz iugum eme-
turi : nunc ad mortuorum sepulchra in-
ferre sese, nunc denique viuentem de-
scendere ad inferos, vt ex his mentis
irrationibus meditationibusque calentis
febris istius, fœdi ardores restinguan-
tur.

§. VII.

Natationes, Balnea.

Finiebam hoc caput alioque abibam,
cùm ecce redit in mentem, me de
Natationibus, balneationibusque ni-
hildum dixisse: quæ tamen neque in-
frequenter æstiuis caloribus, neque abs-
que castitatis bonorumque morum pe-
riculo vsurpantur. Quare de eo argu-
mento paucula huc attexam, veluti Ap-
pendicis loco. Primùm natationes Ado-
lescentum Academicorum (cum his e-
nim mihi est sermo) planè improbo his
præsertim circumstantijs. Si corpora
nudentur, alijs etiam præsentibus: Si
frequentius fiant, Si in aquis periculo-
sis. Atque hoc quidem vltimum nun-
quam licet, cùm enim vitæ nostræ do-
mini, non simus, eam prodigere priua-
to nunquam fas fuit: atqui periculum
istud

istud vitæ subest non rarò: vt si profundior locus, si vorticosus, si herbarum fibris, lapidum, aut rerum aliarum asperitate fundus sit impeditus, aut non satis perspectus, si frigidius cælum, si pedes, aut crura contrahi, vt fit, & rigescere soleant, aut meridò timeatur, aut eiusdem generis aliquid: quæ discrimina non vsque adeò esse infrequentia, atque multi temerè existimant, iam pridem vsus, funestissimique casus docuêre. Vidi ego locum, vbi septem non longo interuallo, & ex ijs nonnulli in natando experientissimi, atque (quod patriæ fuit calamitosissimum) è præcipuâ nobilitate, vitæ naufragium fecerant, dequæ, vtinam eorum nullus, etiam salutis: paria exempla non rarò alibi visa vel audita: certè vix annus vllus præterlabitur, quo non aliqua, nobilium, ignobilium, peritorum, rudium, istiusmodi funera singulæ Academiæ luxerint: quo experimento liquet plus esse in natando discriminis, quàm narratores vulgò iactitent: istud præterea obseruandum, ex ijs qui periêre, plures fortassis fuisse de eorum numero, qui Delij, & in ea arte magistri habebantur: nimirùm confidunt hi sibi nimium, periculaque minùs expendunt, quòd sepius

sæpius euaserint, atque ita euenit ijs ple-
rumque quod in simili dixit Tragicus, Sen. Poë-
ta.
*Quem sæpè casus transit, aliquando inue-
nit.*

Est quoque temporis ratio minimè
hïc negligenda, fit enim nescio quo pa-
cto: vt quos natandi cacoëthes incessit,
tam degant in aquis, quàm anseres &
olores, quò natant magis, eò magis lu-
ber, donec semel ita se immerferint, vt
nunquam emergant, verùm est hic istud
etiam, *quò plus sunt pota, plus sitiuntur a-
qua:* quantis autem id accidat studiorum
detrimentis nemo non videt.

Quòd è tribus primùm initio propo-
sueram, vt animam cælumque proprius
tangit, ita valere vrgereque debet plu-
rimum, periclitari istic scilicet casti-
moniam: ijs enim locis pudor omnis,
qui castimoniz custos est, statim prosti-
tuitur, rectè autem Dion Philosophus,
pudorem virtutis colorem appellabat,
& ille apud Plautum tanti ducebar; vt In Bac-
chid.
diceret, *illum perijisse duco, cui perijt pudor.*
Verùm de eo alibi: nunc pudorem peri-
re, vbi natarur, Sole est meridiano cla-
rius: nam ob id pronunciauit Ennius
apud Ciceronem, dignam illam homi-
ne Christiano sententiam, *Flagitium
precipuum est nudare inter ciues corpora:*

S

ob

Pontan.

ob eandem causam extant ab optimis Adolescentiæ moderatoribus conceptæ hæ leges. Omnes id caueant, quod coram alijs fieri honestus pudor dissuadet: Nullam sui, vel alterius corporis partem nudam oportere aspici, vel tangi, quam tegere vestibus naturæ iussu solemus: animumque inducant posse in ijs grauius contra Deum peccare, quod ne fiat, & ne ijs inuoluantur sceleribus, quæ dedecoris plurimum & flagitij, & ferri perpetuique doloris aculeos in æternum infligerent, apud se constituant nihil vnquam, aut admissuros se, aut animaduersuros, multoque minus si sibi factum sit, dissimulatos, quin confestim primâ opportunitate, quicquid est, apertissimè ei indicent, cui conscientiam suam regendam tradidère.

Quæ leges vt aliæ plurimæ, ex malis primò moribus natæ sunt, compertum enim fuit multos castitatis laude Angelicos Adolescentes, postquam istarum legum præscripta (quod plerunque fit in nationibus) infringere cœperint, primum turpiculos, paulo post turpissimos euasisse. Non insulsè contra perditum in aquis pudorem lusit nuper quispian.

Quod

*Quod fuit hoc philtum? fueras qui castior
ipso*

Hyppolito, tactis factus es hircus aquis.

Meritò igitur tum Schôlarum nostra-
rum, tum ferè benè moratarum Acade-
miarum statuta natationes ob tres cau-
sas supra allatas prohibent, reosque sup-
plicijs coërcent, atque seuerè puniunt.
At, inquires, medici lotionem suadent:
scabiosus es fortasse; non deerunt alia
remedia si adhibere voles, quòd si la-
uandum est, domi vttere calida, si opus:
aut (si maius periculum abest) limpida,
frigidâ ve: nihil moror. Pergis, an ergo
natationem omnem ex hominum vsu
planè ablegandam censes? ne hoc qui-
dem tam crudè, & tam vniuersim: Scio
incidere posse locum & tempus aliquan-
do, quibus natandi ars proffit; vt si nau-
ta futurus sis, aut in periculoso mari
nauigaturus: verùm rarò Academico
Adolescenti probabile est id euentu-
rum: quòd si probabile sit in eas te an-
gustias casurum, ea seruentur in modo,
tempore, loco, quæ prudens conscien-
tiæ moderator, morumque præceptor
rogati præscripserint.

Atque ista quidem, quæ hæctenus di-
cta, ad omnes pertinent, sed multò ma-
ximè ad Parthenicos Mariæ Sodales,

ne alioqui offensam sentiant Virgine-
nem : narrare soleo, cùm res fert istud,
quòd sequitur. E parthenico cœtu vnus
natatum ierat, quo tempore alij in ora-
torio de more aderant, ille natando sub-
mersus est. Miraris miseram illam mo-
riendi sortem, quòd Marianum Clie-
ntem malè perire non posse sæpius au-
dieris. Diluit Virgo hoc crimen.

*Ne mirere meum mergi potuisse Soda-
lem :*

*Nam qui sic perijt non fuit ille meus.
Scilicet .*

*Cinxerat induti latus optima Virgo
Clientis*

Ut vidit nudum, fugit, & ille perit.

A D C A P E L L V M.

Paràm castum Adolescentem.

LUpam, caue Capelle.
Hæc, quæ tuos amores,
Ignesque concupiscit,
Et improbè procatur
Lenocinante vultu,
Lasciuiente gestu,

Lupa

Lupa est: caue Capelle.
 Lea est, time Capelle:
 Vestis licet nitescat
 Ostro cruenta multo,
 De cæde Amasiorum
 Cruor est, atroxque strages:
 Leam time, Capelle.
 Rex est; fuge ô Capelle:
 Gemmatus ille crater,
 Auroque totus ardens
 Inuitat ad bibendum;
 Merum putes meracum,
 Puta pura mella iures:
 Babylonix meretrix
 Intus tegit venenum.
 Necem fuge, ô Capelle.
 Caue, time, fuge istam
 Lupam, leam, necemque;
 Iocatur: at iocando
 Nocet venus, necatque.

S ;

ORA

O R A T I O.

Contra Impudicitiam.

Ad Cœlites pudicitiaæ Præsides.

O Virginum Virgo Maria, ô seminator casti consilij bone Angele, ô vos omnes Sancti, ac Sanctæ, Præsides & Tutelæ Castitatis, adeste. Statis vos quidem supra montem Sion cantantes canticum novum, quod nemo potest dicere, imò nec discere præter vos, qui verè fœlices ac beati Agnum sequimini, quocunque ierit : at nos miseri mortales in hac potissimum primæ ætatis imbecillitate, loco sanè perdifficili ac lubrico periclitamur, quamdiu cum fortissimis sequissimisque pudicitiaæ hostibus certamus. Adeste & nobiscum pugnate. Adestum, tu maximè omnium castissime IESV Virginum sponse, atque nostri huius certaminis supreme dux & spectator. Continētiam amas & iubes, da quod iubes, & iube quod vis : quantumvis aduersarij imperum vimq;

vimque faciant: non modò admittenda; sed ne cogitandæ quidem turpitudini consentiam. Mallem mori, quam scædari, mallem ipsos mihi inferos referari, quàm vt flagitium admittam. Deus qui scis in tantis periculis constitutos pro humanâ fragilitate non posse subsistere: da auxilium gratiæ tuæ, per Virginis Matris, per Angeli mei, per Sanctorum Castimoniæ Præsidium intercessionem, per IESV Christi merita: vt in periculosissima hac arena fortiter consistam, vtque post luctam miserrimæ huius vitæ, felicemque victoriam, reservata pudicis animis in cælo præmia cum castis aliquando consequar. Amen.

Ebrietatis vesania .

14.

Vesani calices quid non fecere :

 SYMBOLI EXPLICATIO.

Quodnam hic rursus portentum? Adolescens pampinis frōtem redimitus, thyrsō manum obarmatus, Tigride vehitur, & in suam miser rapitur necem. Quodnā verò est istius insanix carpentum? Dolium pro vehiculo, hem? non Adolescens Academicus, opinor, iste est quispiam: sed Bacchi monstrum, aut certe monstruosus Bacchi nepos.

Hocine est studium Academiae, hoc philosophi officium? euacuandis calicibus studere? oleum, operam, opes perdere? atqui vt sapiens esses parens te in Academiam miserat;

rat; nō vt insanires. Quid quod
domestici interim genium de-
fraudent suum; vt que te erudi-
tioni ac laudi nutriant, rei fa-
miliari parcunt? cum vino pa-
rentum lachrymas, imo etiam
mistum sanguinem vno eo-
dem que haustu impius bibis.

Heus tu, aliquando temet
respice, non vinum: in vitro
quidem flauescit: at iste color
mentitur: in calice gemmeo
meretrix Babylonia pro vino
virus aureum propinat: ita sua-
uius bibitur: pari modo blandè
se in guttur & stomachum
insinuat serpens, statimque in-
greditur; vt totus admissus est,
necat, id cogita, atque vt rectè
viuas ac valeas, gulam iugula.

CA.

CAPVT QVARTVM.

Ebrietatis vesania.

M O N I T V M

Ne Commessator, néve pergræcator : Ebrietatem ingenij, studiorumque pestem ipsâ peste peius fugito.

S A L O M O N.

*N*oli esse in conuiujs potatorum, neque in commessationibus eorum, qui carnes ad vescendum congerunt. Proverb. 23.

Ne intuearis vinum, quando flarescit, cum splenduerit in vitro color eius, ingreditur blâdè, sed in nouissimis mordebit ut coluber, & sicut Regulus venena diffundet. ibid.

Cogi-

Cogitavi in corde meo abstrahere à vino carnem meam, ut animam meam transferrem ad sapientiam, devitaremque stultitiam. Eccl. 2.

Quicumque his (Ebrietate & vino) delectatur, non erit sapiens. Prou. 20.

Eris sicut dormiens in medio mari, & quasi sopitus gubernator, amisso clavo. Prou. 23.

Luxuriosa res vinum. Prou. 20.

Oculi tui videbunt extraneas, & cor tuum loquetur perversa. Prou. 23.

Qui diligit epulas, in egestate erit, qui amat vinum & pingua non ditabitur. Prou. 25.

Vacantes potibus, & dantes symbola consumentur, & vestietur pannis dormitatio. Prouerb. 23.

Tumultuosa ebrietas. Prouerb. 20.

Cui vae? cuius Patri vae? cui rixa? cui fouea? cui sine causa vulnera? cui suffusio oculorum? nonne his, qui commorantur in vino, & student calicibus epotandis? Prou. 23.

MEN-

MENTIS SALOMONICÆ

INTERPRETATIO.

§. I.

*Quid sit Ebrietas, & quàm turpe
vitium?*

PRæstè vnicuique vitio Cacodæmo-
nem velut Principem ex sacris lite-
ris Sanctorumque Patrum traditione
accepimus. Asmodeum appellat Tobiaë
Historia eum, qui in libidinis exercitu
imperat: Eum verò, qui ad Ebrietatem
impellit, Clemens Alexandrinus Ven-
tridæmonem appellavit. *His, ait ille* In pædag.
scriptor, qui ad luxum mensarum sunt pro-
pensi, præstè Demon, Helluo Maximus,
quem non verebor Ventridæmonem appella-
re, omnium pessimum ac perniciosissimum:
Cui sanè appellationi fauet Dagon, ce-
lebre illud olim apud Philisthæos Ido-
lum, quod nihil aliud fuisse tradunt,
quam immanem atq; tetrum ventrem,
in quo latens Dæmon pro Numine ce-
lebra-

Contra
psichicos.

lebrabatur : Cuius euerſi Idoli hodieq;
Chriſtiani quidam (quod perpu-
dum eſt) templa reſtaurant, aras repa-
rant, ſacra reſtituunt, ij nimirum, quo-
rum (vt loquitur Apoſtolus) Deus ven-
ter eſt. *Deus venter,* (inquit Tertullia-
nus) *pulmo templum, aqualiculus Altari,*
Sacerdos Coquus, quibus tota Charitas in
caecabis feruet, tota Fides in culinis calet, tota
Spes in ferculis iacet. Nihil eſſe poſſet his
ſacris magis ſacrilegum, nihilque in
hac impietate magis impium, quàm
quod etiam arridere iam multis cepit
hic genius: adè vt, qui paſſim occur-
runt offenduntque ebrij homines, ſœ-
tidiffimas ſuas vomitiones venditent
palam, atque inſaniſſimas ineptias iaci-
tent, perinde ac ſi eo vitio turpiter vi-
cti; ipſi tamen egregiam laudem, & ſpo-
lia ampla reportent. Fecit illud vſus, &
exemplorum frequentia, vt in Acade-
mijs patinarum magis quàm librorum
Helluones, & qui maiori ſtudio calici-
bus, quàm philoſophorum difficultati-
bus euacuandis ſtudeant, facilè repe-
riantur. Quare inſtituendus à Salomo-
ne erit meus Academicus Adoleſcens;
ne in eam ſe ebriorum hominum aut
ſocietatem, aut amentiam ab exemplo-
rum quodam æſtu, tanquam tempeſta-
te,

te, sinat adscribi: atque imprimis quid
 monstri sit ebrietas definiendum: vt
 statim ex ipsa notione rei turpitudinem
 apprehendat. Est autem *Ebrietas*, vt
 breuiter dilucideque dicam, *Privatio*
vsus rationis ad aliquod tempus, orta ex po-
tu, causâ delectationis immoderatè sumpto
 potestne aliquid esse aut nequius, aut
 fœdus? Nam cum hominem Deus ra-
 tione donarit, eaque re plurimùm à be-
 stijs discrepare voluerit: Homo ipse-
 met, quam ab alio illatam iniuriam
 egerrimè ferret, vltro ac volens, & qui-
 dem belluinæ voluptatis causâ sibi per
 violentiam rationis vsum eripit, seque
 brutam quodammodò pecudem efficit,
 putà porcum, aut suem: imò quod ter-
 trius est, Cacodemonem adeò non mō-
 do planissimè ineprit homo ebrius; sed
 abreptitiorum ac furiarum more totus
 insanit & furit. SS. Patres si placet, suis
 verbis ista differentes in medium pro-
 ducamus: Ebrietas dicitur B. Chryso-
 logo rabies voluntaria, inuitatus hostis,
 illecebræ honestatis, pudoris iniuria,
 Mater litium, furoris genitrix, petulan-
 tiæ Mater, quam qui habet, homo non
 est. S. Augustino; blandus dæmon, dul-
 ce venenum, suaue peccatum, quam qui
 habet, seipsum non habet, quam qui
 facit,

Serm. de
 ieiun.

Serm. 232
 de temp.

2.

Ad sacras
Virg.

facit, peccatum non facit; sed ipse est
totus peccatum. Rursus eidem est fla-
gitiorum Mater omnium, culparumq;
materia, radix criminum, origo vitio-
rum, turbatio capitis, subuersio sensus,
tempesta lingua, procella corporis,
naufragium castitatis, amissio tempo-
ris, insania voluntaria, ignominiosus
languor, turpitudine morum, dedecus
vitæ, honestatis infamia, animæ corru-
ptela. Quid porrò Ebrius? Quid? Mon-
strum horrendum, informe, ingens, cui
lumen ademptum; animal rationale si-
ne ratione, viuens sine sensu, & sine vitæ
sentiens, vinum redolens, eructans, vo-
mitans, vultu, oculis, naribus, ore, quod
hausit, exhalans, Quid Ebrius? Chi-
mæra, Populator Cellariorum, dolio-
rum Hirudo, Proteus varius, mutabilis
Chameleon, Polypus multiplex; Om-
nia, præterquam sobrius. Hinnit vt E-
quus, vlulat vt Noctua: vt Asinus ru-
dit: vt Vulpes gannit: vt Leo furit: vt
Hircus lasciuit: vt Simia ineptit. Quid
iterum Ebrius? Hydra, animal vigilan-
do dormiens ac somnians, cuius venter
dolum, stomachus guttur totus gula.
Bibendo vocem amittit, colorem va-
riat, ignescit oculis, labijs tremit, fren-
det dentibus, inermis militat, pocula
in

in tela vertit, nudat, labitur, errat: duplicata videt omnia, umbras horret, comitali morbo correptum putes: ita reluctando, calcitrando, boando inter feruorum, ancillarum, sociorum manus nec sanus corpore, nec animo liber: omnium rerum cognitione ac sensu priuatus domum ad lectum veluti ad sepulchrum viuum cadauer, postquam in saxa & ostia aliquamdiu impegerit, raptatur. His similia docent SS. Patres. Ebrus Hieronymo definitur. Homo viuens mortuus, sepultus. Basilio Idolum & simulachrum gentium, oculos habens & non videns, aures habes, & non audiens, manus habens & non palpans. Chrysostomo, Mortuus animatus, Dæmon voluntarius, morbus veniam non habens, ruina excusatione carens, commune generis nostri opprobrium. Denique Ambrosio, homo mente titubans, oculis lippus, linguâ balbutiens, voce cespitans, pallidus ore fetens halitu, stertens, dormiens, clamās, dimicans, & si quando consurrectum fuerit, stare non valens, gressu vacillans & ad terram defluens. Satin? imò plusculum, quàm oportuerat pro vestibulo. Salomonis iam monita excipiamus.

Noli esse in conuiuijs potatorum, neque in

Epist. 83

Hom. 14.

Hom. 1.
ad pop.Lib. de
Elia &
Ieiu.

T

com.

*commessionibus eorum, qui carnes ad
 vescendum conferunt. Ita fit, celebrantur
 symposia, abducunt socij omnes in
 commune è canistro ac penu, rem om-
 nem exponunt, tum commessantur,
 pergræcanturque: perniciosa societas!
 nam imbibuntur quæuis vitia facile à
 socijs, hoc flagitium facillimè. Cave
 igitur; at inquires, quid ibi cauendum?
 Iucundum & volupe est, vitrum vino
 coloratum coronamque vel intueri. *At
 ne intuearis vinum, quando flavescit; cum
 splenduerit in vitro color eius: aut (vt He-
 bræa habent) cum dederit in calice oculum
 suum: ingreditur blandè: sed in nouissimis
 mordebit vt coluber, & sicut Regulus vene-
 na diffundet.* Ea est vini pellacia; perspi-
 cace ac viuido suo colore pertentat;
 tuque si vel modo splendorem eius
 dūtaxat aspexisti, etiam si necdum hau-
 seris, iam perijsti miser. Aiunt enim
 eos, quibus oculi sunt vinacei, id est,
 igneè rubentes, plus virium habere ad
 fascinandum. Eiusmodi oculos vinum
 habet; suo aspectu potenter fascinat, di-
 rè inficit. Ergo vt placuit color, accipi-
 tur vitrum præ manibus, ori apponi-
 tur, vinum ingreditur blandè, quādiu e-
 nim percolatur, palato arridet & delinit
 fauces. At quid sequitur? *In nouissimis*
 mota*

*mordebit ut coluber, venenum diffundet ut
Regulus: apud Chaldaum interpretem
(pro coluber) sicut Aspis apud 70. sicut
Ceraſtes. Regulus nocentiſſimum ſer-
pentis genus eſt, frutices lædit vel ſolo
aſſatu, herbaſque ipſas exurit, ſaxa dif-
fringit: tanta viſ malo eſt (vt Plinius
obſeruauit) neque minus tamẽ ebrietas
omnis virtutis viriditatem depaſcitur,
animosque quantumuis ab indole acres
emollit & frangit. Iam vero Aſpidem Alb. Mag,
alterum illud ſerpentis genus, vbi ex-
canduerit, aiunt venenum ſcilicet dif-
fuſuram, potiſſimum in hominis caput:
vbi eſt arx iudicij, & conſilij curia; id
verò etiam ebrietas facit. Hominis
mentem inuadit; & poſteaquã hoſti-
liter occupauit, toxico dementatam agit
in furorem ac rabiem. Denique, quod
Plinius ſcripſit de Ceraſte, huc etiam
quadrat: Serpens ille duo velut cornua
gerit, & vtroque ſimul virus inſpirat:
ita vinum duobus quaſi ſpiculis arma-
tur, non enim alijs modò: ſed ipſi etiam
ebrio nocet; Corpus ſimul animumque
inſicit, conficit. Vinum (inquies) igitur
venenum eſt? planiſſimè. Si enim (quod C. r. de
rectè pridem eſt à S. Ambroſio pronun- El. &
ciatum) quicquid nocet, venenum eſt: Ieiun.
cũm vinum tollat ſenſus, viſcera exurat,*

somnum infestet, caput diuexet; Etiam maiorem vim vini oportet esse, quam veneni.

§. II.

*Ebrietas maximè inimica
Sapientia.*

Verùm, quod idem Ambrosius ait, quando dixit; nulli æque rei ebrietas venenum est atque Sapientia: id eum aduerteret Sapiens. *Cogitavi, inquit, in corde meo distrahere à vino carnem meam: ut animam meam transferrem ad sapientiam, & deuitarem stultitiam. Nam quicumque hac delectatur, non erit Sapiens, sed sicut dormiens in medio mari, & quasi sopitus gubernator amisso clauo: neque sanè longe à se abeunt vinolentia, violentia. Præterea his adagijs nil iam vulgarius, Pinguis venter tenuem mentem nimè gignit. Sapientia non natat in humido. Anima sicca optima atque sapientissima. Nimirum sicut oculus humore hebescit, solemque per aërem humidum intuens non splendidum, sed dubiâ luce & sub obscurum aspicit: ita mens humore nimio oppressa aciem vimque suam amittit, neque veritatem ipsam assequitur.*
Hinc

Hinc S. Augustinus sobrietatem ingenuarum artium procreatricem & magistram appellat, ebrietatem verò ingeniorum pestem: Optimè; nam hoc ipsum est ebrietas vitium tollens mentis oculos, memoriam perturbans, ingenium hebetans, iudicium peruertens: necessarium enim est corpore per immodicam potionem onusto illam partem animi, quæ mentis & consilij particeps, fumis atque halitibus crassis, qui è stomacho sursum in caput feruntur (vbi velut in officinâ vim omnem suam ratio exercet) sopiri atque plurimum hebetari. Sapienter igitur Salomon, cum Sapientiæ esset amantissimus, vino sibi ipse interdixit, alijsque suo exemplo significatum esse voluit, eum, qui vino delectaretur, sapientem esse non posse: Quin (hæc enim ipsius similitudo est) quemadmodum in medijs oceani procellis, si gubernator dormiens aut sopitus est, clauum elabi sinat, nauem et ætosque omnes in summo discerere versari necessum est: ita si semel ratio, quam Deus homini ad corporis atque animæ pericula auertenda concessit, ebrietate sopita & victa indormierit, miserrimum necessariò consequitur naufragium, non modò rationis; sed

cæterarum quoque facultatum, quæ comparandis scientijs adminiculantur atque deseruiunt. Audiantur de eadem re è celebri Philosophorum, Oratorum, Poëtarum choro viri primarij. *Sub passione temulentia, inquit Aristoteles, homo patitur iudicij detrimentum; facit ea quippe hominem ignorantem, impeditq; consilium rationis, mentisq; oculos omnino perstringit. Accedit Cicero, Nimio, ait, cibo ac portione distenti, mente uti rectè non possumus. Et Horatius.*

2. Polit.

2. Sat. 2.

Corpus onustum

*Hesternis vitijs, animum quoque pragra-
uat una,
Atque affligit humo diuina particulam
aura.*

Certè Boëotos idè omnium maxime bardos stupidosque omnes vituperant, quòd se dapibus, vinoque infarcirent. E contra Ægyptiorum sacerdotes laudantur ab Astrologiæ scientiâ, quòd rerum causas, & syderum motus contemplaturi biduo triduove ante nihil gustarent. De Lacedæmoniorum verò pueris istud accepimus: decimo quoque die Ephoris sanctissimo morum senatui se sistere; eosque, qui pinguiores viderentur plagis benè multari solitos: Adeò istic dedecorosum habebatur corpus

corpus attulisse obesum. Atqui videas nunc in Christianis Academijs ô pudor! Adolescentes non modo obesos, sed etiam deformes, immanesque amphoras, ut quod olim de Boneso est iactatum, *Amphora est totus, ut bibat, &* apud Rhodios *Amphora est Xenagoras*, in istos sine iniuriâ iactari possit: nisi malis Claudij Tiberij Neronis nepotes appellari, quem ob bibacitatem Romani falso ioco Calidium Biberium Neronem olim vocitarunt. Non sunt Academici illi de Lycæo: sed de Lycæo, neque Philosophi omnino; sed de Epicuri harâ, quorum non hominis, sed pecudis ea est vox: *Edamus, bibamus, post mortem nulla voluptas*. Ecquid istud rei est? & quorsum tot in Academijs Gurgustia, ganæ, popinæ, Cauponarum tabernæ? Diogenes ille Cynicus Maronæ aliquando agens cum ganeonibus iactavit se posse certò dicere, ad quemnam locum vrbs spectaret; quantumcunque facie, atque adedò oculis velo obductis nihil videntem, in alias atque alias plateas vicosque abducerent. Illi igitur vultum primò Diogeni obueiant, tum cum circumducere cœpissent, rogant; quonam iam spectaret? ad cauponam, inquit Diogenes: abducunt de-

Canis in symb.

inde aliò, & quonam nunc inquirunt?
Ille, etiamnum ad cauponam, ait: idque
sæpius, cùm fecissent illi & hoc sæpius
idem respondisset: erras, subiiciunt, er-
ras Diogenes; Cauponæ nullæ sunt vbi
ais esse. Tum Diogenes, vestræ urbis
omnes domus, O Maronæi ciues, nihil
sunt aliud, quàm popinæ: ita vos dies
noctesque in singulis domibus licenter
pergræcamini. Ridiculè dictum à Cyni-
co: sed mordaciter, & falsè. Atque vtri-
nâ eodè modo non peccaremus? quot in
Academijis hospitia & domus, homi-
num præsertim vulgarium, tot ferè re-
perias caupones & coquos, coctores &
decoctores, tot, inquam, caupones &
potatorum tabernas, in quibus cereui-
siæ & vina coquuntur, decoquuntur eo
maiori temporis studiorumque dispen-
dio; quòd domo abeundum non sit, vt
madeas, & quòd heri, heræ, domestici,
socij volentem nolentem in eam tem-
pestatem abripiant, aut certè domo ex-
pellant; nisi vnà cados & cyathos ex-
haurias. Quippe qui simul liguriant, &
ex alienis mensis ac damnis victitent.
Atqui in cauponâ bibere & comesse ne
frugi quidem hominem sustinere dice-
bat Isocrates: Areopagitæ verò vetue-
runt ad Areopagum accedere, qui in
cauponâ

cauponâ pransus esset. Vbi estis secures
sacræ, & senatoriæ curules? hîc opem
vestram ego imploro. Romani olim
creatis Ædilibus voluerunt, vt popinæ
omnino totâ vrbe tollerentur: quod
eæ plurimum moribus officerent. Clau-
dius quoque Imperator cauponarias of-
ficinas aliquando euerti iussi; quod sub
Cajo Caligulâ ciues eò ad luxum con-
fluere consueissent: quâ ex re Resp. plu-
rimum nocuenti accepisset, quasi om-
nis nequitia lustra tabernæ essent. Idem
vos agite legibus, pœnisque constitutis
sacrofancti Academiæ Consules &
Præsides, quibus curæ & cordi Adolef-
centum non modò studia; sed fortunæ,
incolumitas æternaque salus: quæ om-
nia cauponarum domesticarum istâ
multitudine atque frequentia frequen-
tissimè periclitantur.

§. III.

§. III.

Ebrietas luxuriæ parens.

NEque verò sapientiæ tantùm hostis est ebrietas ; sed ceterarum quoque virtutum Expultrix ac vitiorum quidem omnium parens & Altrix, sed luxuriæ atque libidinis maximè. Alphonsus Arogorum Rex rogatus, cur adeò sæpè ac vehementer ebrietatem infestaretur, *Quia furorem, ait, & libidinè ebrietatis filiam esse haud ignoro. Excipe oraculum. Luxuriosa res vinum oculi tui videbunt extraneas, & cor tuum loquetur peruersa. Vino calens cor soluitur in iocos primum; mox in lasciuiam; postremò in omnis generis obscœnitatem.* Quare primos Christianos sanctissimis exemplis instruens Apostolus. *Nolite, inquit, inebriari vino, in quo est luxuria.* Et S. Hieronymus sacras Deo Virgines hortabatur, vt vinum pro castitatis peste fugerent. *Siquid, ait, in me posset esse consilij, si expere creditur, hoc primum monito, hoc obtestor, vt sponsa Christi vinum fugiat pro veneno. Hac aduersus Adolescentiam prima arma sunt Demonum. Non sic auaritia quatit, inflat superbia, delectat ambi-*

Ephes. 5.

Ad Eustoch. Epist. 22.

ambitio: facile caremus alijs vitijs: hic hostis nobis inclusus est, quocunque pergimus, nobiscum portamus inimicum. Vinum & Adolescentia duplex est incendium voluptatis. Quid oleum flamma adijcimus? Quid ardenti corpusculo fomenta ignium ministramus? Similia Adolescentibus vniuersim prescribit Clemens Alexandrinus in suo Pædagogio. Feruenti, inquit, etati vinum infunditur, ex quo agrestes immanesq; appetitiones, ardentesq; cupiditates, & mores ignei incenduntur: Excoalescent enim Adolescentes intus euadunt propensi ad libidines. Opinor non alia causa Romanos olim, quod Ælianus scribit, vinum quoque Adolescentibus vsque ad annum trigessimum ademisse: ne scilicet Adolescentiæ estuantis vitio iam incalescentes aucto incendio plus nimio in lasciuiam effrænescerent. Verùm quid hic commentario longiore vtor? cantatur pridem in truijs, *Sine Cerere & Baccho friget Venus. Non ex squilla, rosa nascitur aut Hyacinthus. Venter cibo & potu æstuans cito desumat in libidines.* An exempla etiam fortasse ex me requiris? Agedum quid Sodomitas in nefarium crimen impulit? Quid Loth quem Sodomæ contagium minimè attigerat, duorum incestuum turpitudine exposuit?

L. 2. c. 2.

Martial.

Ex Hiero.

suis?

suit? Quid denique Sampsonem in perditos Dalilæ amores impulit? *Luxuriosus Ebrietas, &c.*

§. IV.

Ebrietas opes ingentes perdit.

Sed non animis modò belluinum illud vitium nocet, neque prudèntiam tantùm, rationemque & præcipuum adolescentiæ decus castimoniam eripit. (vt de cruditatibus, morborumque cæteris, quas agminatim ductat, taceam) etiam opes ac fortunâs planissimè euerit. Occurrit hîc rursus Salomon. *Qui diligit epulas in egestate erit: qui amat vinum & pinguia, non ditabitur.* Quid clarius? facem id præfert huic eiusdem paulò obscuriori sententiæ. *Vacantes potibus, & dantes symbola, consumuntur:* redacti nimirum ad inopiam extremam, atque ita *vestietur pannis dormitatio:* Ebrietas, inquit, quæ soporem somnum & somnia ebrio conciliat, tandem rediget hominem ad viles pannos, quibus vix tegatur dormiens. Ex textu Hebræo clarissimè istud efferi hoc modo posset. *Bibax & sdax pauper efficitur, & scissuras faciet induere,*

duere, somnum & somnia immittens ebrietas. Imo senes æquè dilucidè ebriosorum calamitatem illam expressere. *Ebrius & scortator mendicabit, & induetur disruptis ac laceris omnis somnolentus.* Posset huc ex iisdem afferri, quòd superius allatum est, *Luxuriosa res vinum*: ita enim illi reddunt, *Res prodiga est vinum*, quippe homines prodigos opum fortunarumq; suarum, atque ad eò mendiculos efficit. Quid enim aliud ex assiduâ computatione expectes? Ridiculè more suo olim Apud Laër. Diogenes Cynicus, qui præteriens cuiusdam vinolenti domum vendibilem præstitutam: *Sciebam*, inquit, *domum istam vino ebriam Dominum euomituram; iam eructat.* Infinitum esset referre, quàm multi integra patrimonia cum face ebiberint, obligurinerintq; in popinis, eoque modo vsque ad restim deuenerint. Instar omnium est prodigus ille Euangelicus, qui non modò dissipauit omnia bona sua viuendo luxuriosè, sed ex comestationibus, scortationibusq; eò tandem ærumnarum paupertatisq; est adductus; vt inter porcos iacere nudus, squalere, famere cogereetur. Quo pertinent illæ benignissimi parentis plenæ commiserationis voces. *Ite citò, præferre stolam primam & vinum*

lum

Canif. in
officin. de
Gula.

lum saginatum occidite: stolam enim te-
gendo corpori, cibos tollendæ fami ap-
parari adferriq̄ue iubet. Prodigio huic
perfmilis fuit quidam Callias apud A-
thenienses, homo ita inops ac miser; vt
bonis omnibus bibendo absumptis et-
iam in frigore nudus incederet: illum
cum viderent ciues; *Hic* (inquirebant) *à*
vino deplumatus est, cui ne obolus quidem
superfit ad emendam restim. Ita fit homi-
nes eiusmodi perditos nemo ope, stipe,
ac ne commiserationis quidem solatio
dignatur, fitq̄ue non rarò vt ob furta,
cædes, aliaque scelera, quibus post ex-
tremam inopiam, se dedunt, ad malam
tandem crucem deueniant.

Vidi ego non rarò etiam in Acade-
mijs opum paternarum eiusmodi obli-
guritores, ac profusores: familia tota
famet, sirit, depellendæq̄ue ærummæ
studio sudat dies ac noctes, & ne sic qui-
dem in mensa aut splendet salinum, aut
caseus fatis suppetit: Allia esicant do-
mestici, frigidam bibunt. Quid filij fa-
miliæ in Academiam missi? parentes
abs se abire permiserunt, vt partâ eru-
ditione ad publica munia prouecti mi-
sellam familiam alerent, sustentarent
saltem, eaq̄ue spe propè victu necessatio
abstinent: at isti contrà, etsi mediocres
fortunas

fortunas habeant, impijssimè agunt, conuiuantur, comessantur, dape & potu sese ingurgitant : atque ita se suosque funditus perditum eunt : indignum facinus ! alij verò, qui nobili genere nati atque ampliter educati, nummati locupletioresque sunt; ita omnem ingenuitatem seruiliū hominum societate amittunt: vt crumenis corrugatis iam atque exsiccatis sericas vestes auro, argento, gemmis preciosas vel apud fœneratorem deponant, vel pro nihilo diuendant; ne æra miscendæ ebrietati desint. Porro horum hominum vix vllum resipiscere reperias, *Donec deceptus, & inops, nequicquam fundo nauis suspiret in imo,* Donec fœdissimum, inquam, amplissimarum opum naufragium fecerit: cui si iam ad infima quæque deiecto & ad meridianum solem in mendicantium hominum turba apricanti Plato occurreret, aspergeret acetum & salem, quod simili ex causa Athenis olim fecisse proditur. Cum enim Iuuenem Nobilem, qui locuples patrimonium helluando absumpserat ante Pandochij foras cibarium panem edere, & aquam bibere conspexisset: ita fertur alloquutus. *Si tali moderatione in victu fuisses usus antè,* non iam præ foribus; sed in palatio pran-

pran-

pransitares. Diuinus ille philosophus
 probris excipiendos putabat eos, qui se
 in eam tempestatem sponte demergūt,
 ex qua vix nudi, & cum tabellâ emer-
 gant: Ego etiam plagis aut maioris
 ignominia notâ dignos censeo. Certè
 apud Græcos (credo cum apud eos per-
 græcationes nondum increbuisse) lex
 olim in turcones & ganeones fuit, vt
 qui potatione decoxisset, maiorum suo-
 rum monumentis supremi honore fu-
 neris priuatus in loca, in quibus ciuita-
 tis sordes essent congestæ, insepultus,
 inhonorusque abijceretur. Porro et si
 multa ingentiaque sint damna, quæ ab
 ebrietate proficisci docuimus, tolera-
 bilia videri possent, nisi ad cumulum
 rixæ deinde, vulnera, cædes accederent.
 Accipe Salomonem.

Alex. ab
 Alex. l. 6.
 c. 18.

§. V.

*Ebrietas rixas, vulnera, cædes
 parat,*

C*ui va, cuius Patri va, cui rixæ, cui
 fouea? cui sine causâ vulnera. cui sus-
 fusio oculorum. nonne his, qui commorantur
 in vino, & student calicibus epotandis? ni-
 hil Baccho, Bacchantiumque choris,
 chor-*

choreisq̄ue truculentius; Taurinis cornibus horribilis Deus iste sæuit, furit, insanit rotus: hinc Mœnades & Orgia; hinc Thyrsi & frondosæ hastæ; hinc in risu lachrymæ, & confusus mero cruor. Id repetitum Salomonis *Væ* importat, omne scilicet calamitatum & infortuniorum genus, non filijs modo; sed præterea Parentibus; quos, quia filiorum intemperantiam non coërcuerunt, luere vnà par est, atque calamitatum communionem illachrymari. Primùm ergò *fouere* & spontaneæ prolapsiones: ita ebrij nullo licet impellente passim vacillant atque procidunt; postea aliæ *foueæ, fossæ*, inquam, sepulchrales: in quas temulenti scissis immodico potu vitæ staminibus præcipites ante ætatem ruunt. Minus malum est *suffusio oculorum* & quædam aciei hebetudo: timenda magis *vulnera*, quæ nulla ex causâ ac temerè tum alijs tum sibijs plerumq̄; ebrij cœcâ insaniam infligunt. *Vno die* (inquit S. Ambrosius) *bibunt multorum dierum labores, de ebrietate ad arma consurgunt, calcibus tela succedunt, pro vino sanguis effunditur: & ipsum sanguinem vina fuderunt.* Quid enim? furor arma ministrat, & pro telo est, quicquid primùm occurrit. Tristissimæ, eæque infinitæ

De Eli. &
Ieiunio.
c. 12.

sunt in hoc genere tragœdiæ: non dicam vrbes sæpè sæpius ciuibus ebrijs captas, exercitus ebrios relictis armis fusos, fugatos, gentes alioqui bellicosissimas vino, primum victas hostibus, deinde post terga manus vincendas præbuisse; quæ res Turcas mouit: vt sub capitali pœnâ sibi vsum vini interdici vellent, quam eam olim legem etiam Cretenses & Lacedæmonij suis militibus edixerant priuatas tantum aliquot clades hic ego recensebo.

2. Reg. 13.

Judith. c.

13.

Epist. 83.

Amnon, Dauidis infauista proles, tenuenti in ipso conuiuio Absalonis fratris parricidiali scelere peremptus. Holofernes quoque cum vino & somno sepultus iaceret, fœminæ sanctissimæ armatâ manu fœtentem mero animam exspuit. Alexander ille hominum opinione Magnus Clytum non sibi fidelem minus, quàm charum inter epulas transfixit, redditisque sensibus & facinore cognito, mori voluit, certe debuit Senecæ grauissimi Philosophi iudicio.

Cambyles Rex Persarum ebrius factus fratris sororisque impijssimo fuso ciuore primùm manus infecit, moxque ne duarum cædium reus alieno ense caderet, suus carnifex exstitit. Funestum sane ebrietatis exemplum, quod apud
S. Au-

S. Augustinum legitur. Hipponensis
 ciuis filius temulentia Amens vno die
 matrem prægnantem oppressit, foro-
 rem vnam violare tentauit, duas letha-
 liter confixit, demùm ne quid in fami-
 liâ esset intactum, patrem occidit: neq;
 verò ebrijs ipsis parcit aut indulget
 ebrietas; quos enim primùm diris innu-
 merisq;ue morbis dilaniat atque decer-
 pit, non rarò postea perimit, atque fre-
 quenter etiam ex improviso ac repente
 iugulat. Infinita huc sunt exempla, sed
 quia quotidiana viluere, minusq;ue fe-
 riunt: diuinæ vindictæ supplicia de
 ebrijs sumpta, duo triaue commemora-
 bo, quæ truncos aut saxa commouere
 atque effringere possint. Viri duo no-
 biles eâ pactione inter se conuenerant:
 vt vino adusto se eousq;ue ingurgitarêt,
 dum eorum alter suffocaretur: siquis
 prior se mensa surgeret, in eum dæmo-
 ni ius & potestas foret: hac lege bibitur,
 resq;ue agitur vtrimq;ue strenuè: hæc-
 tenus comœdia; nunc in vltimo actu tra-
 gœdia. Dæmon locum ingreditur velut
 Thyestæus histrio in theatrum, & (vt
 tam breuiter dicam, quàm ei ò pera-
 tum est) è vestigio vtriq;ue cervicem
 frangit. Recentius est atque horribilius
 hoc alterum. Anno 1595. Dominica ante
 V 2 qua-

Apud Per-
 Thy. p. 1.
 c. 19.

Micha. ab
 Isselt. ad
 an. 1585.

In Merc.
 gallic. l.
 12.

quadragesimam in vrbe Baccharach ad Rhenum sitâ, Mulier prægnans maritum hominem perditum in popinâ more suo cum ganeonibus helluantem plurimum conata fuerat ab improbo loco & flagitio reuocare: at ille, abi, (inquit) & mox quidem, si sapis, cum tuo viuo Dæmunculo, quem vtero gestas: proripit se illa: quid enim ageret? vix domi erat, partim mœrore, partim cruciatu obstetricante, ante tempus partum effundit monstrum horrendum, informe, ingens. Visitur humi supernè homo, ab vmbilico ad imum vsque serpens, caudam trahens tres vlnas immanè lōgam. Sub noctem Maritus inani crumenâ, pleno abdomine reuertitur, limen vix benè transilierat, homo serpēs insilit, spiris implicat, & tot morsuunculis, punctiunculisque venenatis confodit: vt perimat. Quid deinde? Puerpera eo spectaculo perterrefacta horrore simul ac luctu extinguitur. Quid postremò? Monstrum, quod ad vindictam de ebrietate sumendam in proscænium prodierat, velut personâ reque peractâ, viuere esseque desijt.

Tom. 2.
disqui.
Magic. l. 3.
p. 1. q. 7.

Tertium, quod totidem pœnè verbis ex Martino Deltio atrexxam, nescio an non sit vtroque illo exemplum horribilius,

lius, atque admirabilius castigatæ à Deo
 temulentia, sociæque libidinis. Tres
 ganeones & scortatores palmarij toti-
 dem cum scortis (suum cuique erat, nec
 ullus aderat pudor) simul helliabantur,
 libidinabantur. Quadam die vnus, qui
 minùs sceleratus; Sat, ait, Baccho libi-
 dinique datum, Deo gratias saltem:
 Ego verò, subinfert alius procacior,
 Cacodæmoni gratias ago, & agendas
 censeo, cui operamur: cum risu mensa
 tollitur, abitur in cubicula: singuli cum
 meretricula vix decubuerant; Ecce tibi
 ianuâ per vim reseratâ in Triclinium
 Dæmon Magni, atri & trucis viri spe-
 cie, habitu venatorio (& cum eo coqui
 duo paruuli) obambulat, & lectos cir-
 cumspicit toruo vultu, deinde horrendâ
 voce: vbi qui mihi gratias egit? adsum,
 referam. Lecto abstrahit paurantem &
 fermè præ metu animam efflantem.
 Traditur coquis, iubetur infigi veru
 & luculento igne probè assari. Parent
 promptè, assatur infælix, emoritur ipse
 planissimè: cæteri autem ferè præ for-
 midine: assis corporis nidore locus im-
 pletur. Demùm Tartareus venator ad
 superstites substragulis trepidantes, vix
 viuos; digni vos etiam, ait, pari suppli-
 cio, neque deest voluntas mihi, veror vi

maiore: inuitus moneo, respiscite, sic disparent laruæ; nec tamen his alijs animus redijt, vel vox: nisi clarâ iam luce: vbi surrexêre, socium mortuum inueniunt, & (ne visum inane putes) planè assum. Nihil posset adferri tristius aut dirius; si dum hæc legis, non sapias, depositus es.

Neque vero cuiquam difficile erit posthæc ex ijs pœnis, quæ in viuos diuinitus sunt decretæ, colligere supplicia, quæ post mortem ebrijs hominibus à Deo reseruantur. Quare lubet hic cum vate Isaiâ exclamare, vti in tragico exitu solet. *Va qui potentes estis ad bibendum, qui consurgitis ad Ebrietatem sectandam, & potandum vsque ad vesperam: ut vino aestuetis. Va qui potentes estis ad bibendum, & viri fortes ad miscendam ebrietatem.* Quorsum verò væ istud repetitum? magna dubio procul ingruet calamitas.

Iob c. 21. Quænam illa? nimirum quod à Iobo viro sanctissimo dictum, *Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.* Potatur istic è ferreo poculo frigidum & calidum sulphuris, inquam cum niue stygiâ flammæ. En tibi Regij Psaltis vaticinium. *Ignis & sulphur, & spiritus procellarum pars calicis eorum.* Instar omnium sit Diues ille Epulo, qui viuens quoti-

Psal. 10.

quotidie splendide epulabatur, post mortem sepultus est in inferno æternâ siti inter flammâs cruciandus, cui vel tantillum aquulæ ad ardoreâs mitigandos denegatum, quantum extremi digiti intinctu propinari posset. Finirem hic, nisi datâ per Isaiam paulò antè citatum occasione, reque ipsa postulante, de ijs, qui ad æquales haustus prouocant, certantque verbum mihi faciendum esset, antequam caput hoc concludam, dicam verò istud breuissimè: neque sanè multis opus, barbarum illum morem, sacræ literæ, SS. Patres, ratio & Deus prohibent, insectantur, condemnant. Prohibet Ecclesiasticus, *Diligentes in vino, ait, noli prouocare: multos enim exterminauit vinum.* Minas etiam Habacuc Propheta adiunxit. *Va qui potum dat amico mittens fel suum, & inebrians.* Imò S. Hieronymus *Va loco proverbiorum superiùs citato repetitum existimat intentari propriè ijs, qui calicibus euacuandis se mutuò velut ad nobile certamen prouocant asseritque id esse imprimis ipsi vitæ iniuriam inferre: deinde genus videri latrocinij crudelissimum sub amicitia symbolo vitam alteri eripere, aut quod etiam sæuius est, animum perimere. Audiatur*

Cap. 31.

Cap. 2.

Serm. 23.
de tempo-
re.

De Elec. &
Ier. c. 13.

nunc S. Augustinus. In conuiuijs suis irri-
dent eos, qui minus bibere possunt, & per
inimicam amicitiam adinrare homines non
erubescunt: ut potum amplius accipiant,
quàm oportet: qui enim alterum cogit: ut
se plus quàm oportet bibendo inebriet, minus
malum esset ei, si carnem eius vulneraret
gladio, quoniam animam eius per ebrietatem
necaret. Post multa ita concludit. Qui-
cunque me audire contempserit, & ad bi-
bendum pronus fuerit, vel in conuiuijs suis
alios adinrare vel cogere voluerit, & pro se,
& pro illis in iudicio reus erit. Verùm
triumphat in hoc argumento S. Am-
brosius, omnemque illam foedissimo-
rum certaminum infamiam graphicè
depingit, atque acerrimè insectatur.
Primo (inquit) minoribus poculis, velut
velitari pugna, præluditur. Ubi recalere cœ-
perint, poscunt maioribus poculis, feruor in-
ardescit. Deinde precedente potu longius, &
contentiones diuersa, & magna certamina
quis bibendo præcellat. Nota grauis si quis se
excusat, si quis temperandum forte vinum
putet; & hæc donec ad mensas perueniatur
secundas. At ubi consummata fuerint epu-
la; putes iam esse surgendum: tunc de inte-
gro potum restaurant suum: tunc inchoare
se dicunt: tunc deferuntur phiala: tunc ma-
ximi crateres, quasi instrumenta bellorum.

Ac

Ac ne immoderatum hoc arbitreris, mensura proponitur, certatur sub Iudice, sub lege discernitur Agonotheta: illic furor est stipendium, debilitas victoria, premium culpa.

Quoniam verò isti æqualium, inæqualium haustum prouocatores, & coactores nequitia suæ obtundunt amicitia velum, aiuntque inurbanos & parum amantes habendos: nisi, quem ad conuiuium inuitarint ad istam insaniam adegerint: Araneæ exilem illam telam idem S. Ambrosius paulò post omnem facilè retexerit. *Nec vos, ait,* Cap. 14.
excusamini, qui vocatis ut Amicos, ac emittitis ut inimicos: quanto melius in terram tua vina fudisses? quid te delectant damna sine gratiâ? rogas ad incunditatem, cogis ad mortem: inuitas ad prandium, efferre vis ad sepulchrum. Cibos promittis, tormenta irrogas, vina præ tendis, venena suffundis. Addi etiam his possent stragemata, fraudes, ineptia, quæ in istis certaminibus quotidie nouis artibus excogitatis adhibentur: nisi me breui finituum spondissem. Porro quid à ratione magis abhorrens, imò quid ab humanis moribus magis alienum, quàm regulam bibenti, non rationem ipsam, non honesti aut decori leges proponere; sed totam ventris, viscerum, venarumq;

rumq;

rumq; horrendā capacitatē; neque homines homines esse: sed vtres, & lagenas, vt S. Basilius vocat, aut tubos aut cloacas potius? ita enim illi sordes recipiunt, effundunt, euomunt. Quare peccatum est omnino, & quidem graue, alios aut prouocare, aut cogere ad eiusmodi haustus: tum quia prouocatio illa ducit ad ebrietatem, quam procurare etiam in alio grande est nefas; tum quia ea ferè habet adiuncta flagitia, quæ ebrietatem comitari atque stipare solent. Quòd si verò piaculum est prouocare, etiam flagitiosum erit respondere: neque enim tam labem absterges eā spongiā: Respondeo amico prouocanti, ne inimicus sim. Quid? vt homini amicus sis, Deo inimicus esse malis? At cogit, & minatur verbera, & mortem, nisi respondeam. plumbeus ymbo: neque ita te immunem à flagitijs seruas. Audi rursus S. Augustinum.

Serm. 232 *Etiam si ad hoc veniretur, aut bibas aut morieris, melius erat, vt caro tua sobria occideretur, quàm per ebrietatem anima moreretur. Honestum sic cadere ubi mensa pro Altari est, celum pro coronâ. Sunt verò etiam in Christianis Academijs, eiusmodi, quos antè dicebam, vtres, lagenæ, tubi, cloacæ, qui integra scilicet Cymbia*

bia vno haustu epotant, vt epotando propinent socijs, atque demum compellant plus quàm Scythicâ hac lege, aut bibe aut hunc cantharum quantus est in caput impingam tuum. Mnamonum (quæ barbara lex) istud fuisse vetus decretum, scribit Laërtius, additq; ^{In Vit.} ^{Emped.} ita Empedocli bilem, aut stomachum mouisse; vt postridie coacto concilio & inuitatores, & symposiastas reos egerit, damnandosq; curauerit. Dici nequit quantum quotidie pecuniarum Academicici isti Bibones cum calicibus suis exhauriant, aut profundant: Interim condiscipuli pauperes, etsi ingenio iudicioq; polleant, aut sua studia negligere, aut omninò abijcere coguntur, quòd dum alij genio indulgent, ipsi fame sitiq; elanguescant, ac ferè præmoriuntur. quantum satius esset, quod pauci boni faciunt, quibus plus est opis ac facultatum, si pecuniosiores isti aliquos pauperiores semel & iterum intra hebdomadam vocarent, exciperent; atque ita tum ipsos tum ipsorum studia alerent, sustentarent, subleuarent saltem. *At ô infelicitas generis humani, exclamat S. Augustinus. quàm multi inveniuntur, qui luxuriosos & ebriosos amplius, quàm oportet cogunt bibere: & ante ostium.*

pau-

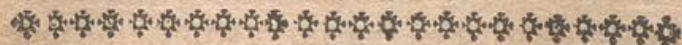
pauperibus petentibus vel unum calicem dis-
simulant dare? sed ad nocturnas grassa-
tiones & furias iniquasque iterum cædes,
 quo pridem vocor, è popinis tandem
 ac gaudio progrediamur; at quò rur-
 sum? mox cap. sequenti in Campum
 Martium, ad Lupinum Circum, in
 cruentam arenam, quo ebrietas ducit.

IN BACCHI STUDIOSES.

Academiarum mos sacer tenuit diu:
 Ut qui Lycæum, vel Zenonis
 porticum
 Subiret, acrem disceret pati sitim,
 Famemq; longam, vel papyrum roderet.
 At ista nunc parum valent ieiunia:
 Libris terendis pauculi, multi vacant
 (Natura quamuis horret) ut vacuum
 inuehant:
 Ita vacuandis Calicibus gnauī student.
 Aqualiculus his prostat, ut minimum,
 pede
 Vno, Alterove. Sic Scholas adeunt
 quasi
 Cellariorum sint lebetes, aut Cadi.
 Academiarum Principes dirum nefas
 Pro-

Prohibete Quid enim? Pròh probrum!
 & pudor! artium
 Fient Magistri, dolia, & Bacchi Am-
 phoræ?

O R A T I O.

Contra Ebrietatem.

Ad Jesum in siti & felle potatum.

Monet Apostolus tuus, ô mi bone
 IESU, nolite inebriari vino in
 quo est luxuria: & rursus, videte ne
 corpora vestra grauentur crapulâ &
 ebrietate. Et velim ego vino me ingur-
 gitare, crapulam & ebrietatem conse-
 ctari? delectare potius in Domino, ani-
 ma mea, & bonum tuum quære. Est
 enim bonum aliud alteri, & omnes crea-
 turæ quærunt bonum suum: Deus est
 bonum tuum: pecori bonum est imple-
 re ventrem, carere indigentia, dormi-
 re, gestire, viuere, sanum esse. Tale tu
 bonum quæris, & hæres Christi? quid
 gaudes, quia socia es pecorum? erige
 spem tuam ad bonum bonorum om-
 nium, quod solum te satiare potest. Pa-
 tiarne

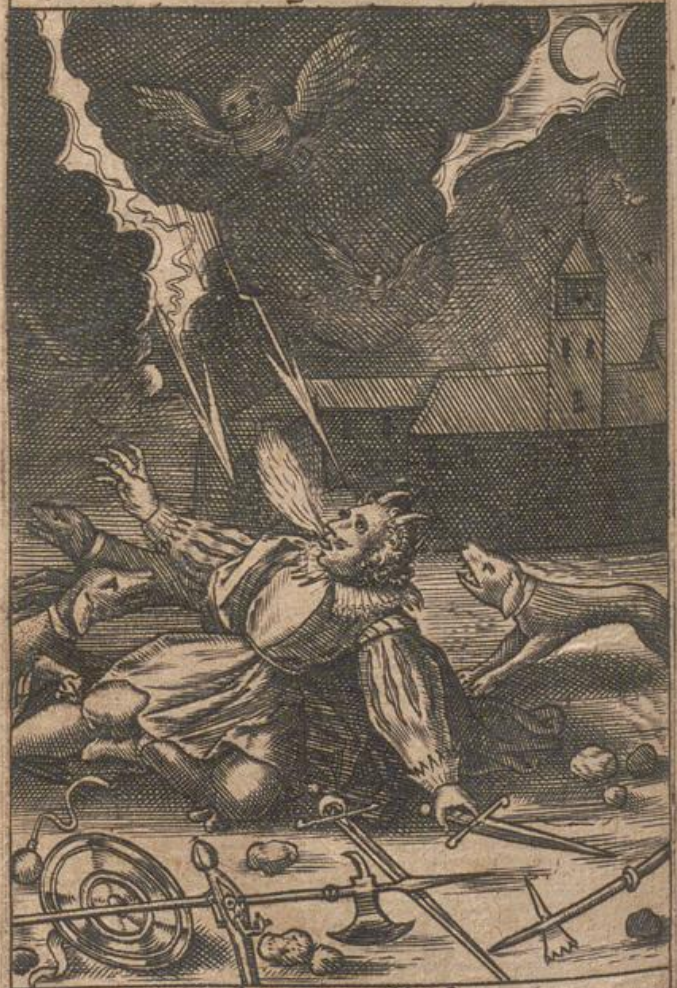
tiarne me porcorum siliquis vesci, qui diuinâ dignus sum mensâ? O suauissime mi I E S U, qui ad castigandam gulam nostram experiri famem & sitim dignatus à muliere Samaritanâ aquam mendicasti, dicens, mulier, da mihi bibere: qui in passione tuâ amarissimo felle & myrrhâ potatus in cruce moriens, cum clamares sitio nec aquam quidem: sed acetum, neque ad extinguendam: sed ad augendam sitim tibi offerri voluisti: da mihi per famem & sitim illam tuam; vt nullas in cibo & potu delicias amem: imò solæ illæ sint meæ deliciæ, tui causâ penuriam pati: da, vt non aggemens istud Prophetæ carmen sed lætus alacerque accinam, fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte: dum dicitur mihi quotidie vbi est Deus tuus? Cæterum quemadmodum desiderat Ceruus ad fontes aquarum, ita semper sitiam ad te, Deus meus, donec satiet aspectu tuo, & ab vbertate domus tuæ inebrier in sæcula sæculorum. Amen.

SYM.

qui
me
am
na
en-
ret:
&
um
sed
sed
sti:
m;
m:
usá
ens
la-
y-
ci-
ns?
rat
per
ter
aæ

M-

Nocturnæ furia, et Cædes. 15.

Non sunt hic Palladis Arma.

SYMBOLI EXPLICATIO.

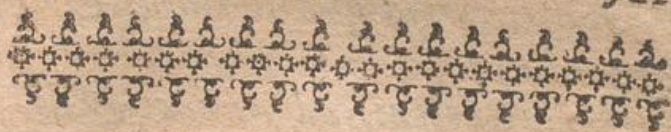
Monstrosissimum omnium hoc vitium ex Erebo prodijt, homo bos. Abscede à via quisquis occurris, iste scœnum in cornu gerit; imò monito nemine, quemcumque reperit, ferit, caueto. Ac ne bos quidem est, sed rabidus canis, sed lupo, qui sic insanit; & aliquid truculentius, furuæ noctis filia quæpiam Erinnyis.

Adolescens hic est Academicus, si superis placet, pro schola plateas terit, pro stylo pugionem stringit, sæpe vibrat, pro atramento erit cruor, iam Luna sanguineum rubuit, tonitruat, fulminat, grandinat, quo vergit tam dira tempestas? in suum, vereor, caput fabam cudit, id bubones & nocturnæ striges occinunt; incidit ille in aliam furiam, etiam geminus furor sæuit, lanistæ duo decerrant, digladiantur, imo alter alterum ex insidijs adoritur.

X Auerte

Auerte imprudentem casum, si
quî potes sapiens: verum timeo ne
frustra: ibitur ad tragœdiæ catastro-
phen, vnus cædit, cadet alter; nescio
vter amborum infelicior: nisi quòd
de occisi salute conclamatum pro-
pe est: homicidæ tamen nullo iam
loco tutum esse licebit: eum vbique
suæ insequentur furia, & occisi ma-
nes diri, flagello & face minaces, in
oculis passim inuolabunt, & lania-
bunt ream mentem. O cruentum
Academiæ solum! neque iam Aca-
demiam, sed gladiatorum arenam!
prohibete posthac prætores, & se-
ueræ leges tam crudele, & tam inhu-
manum nefas.

CA.

CAPVT QVINTVM.

*Nocturna furia & ca-
des, &c.*

M O N I T V M.

Inter fures & grassatores nocturnos
ne versator

A cruore ac cæde puras manus ser-
uato.

S A L O M O N.

*Et sis velox ad irascendum:
quia ira in sinu stulti re-
quiescit. Eccles. 7.*

*Fatuus statim indicat
iram suam, quia dissimulat iram
suam callidus est. Prou. 12.*

*Ne dicas quomodo fecit mihi, sic
faciam ei, & reddam unicuique secun-
dum opus eius. Prou. 24.*

Semper iurgia quarit malus, &c.
Prouerb. 17.

Sicut Carbones ad prunas, & ligna ad ignem: sic homo iracundus suscitatur rixas. Prou. 26.

Labia stulti miscent se rixis, & os eius iurgia pronocat. Prou. 18.

Cum defecerint ligna, extinguetur ignis; & susurrone sublato, iurgia conquiescunt. Prou. 26.

Homo Apostota, vir inutilis graditur ore peruerso, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, prauo corde machinatur malum, & omni tempore iurgia seminat. Prou. 6.

Sex sunt quæ Deus odit, & septimum detestabitur anima eius, oculos sublimes, linguam mendacem, manus effundentes innoxium sanguinem: cor machinans cogitationes pessimas, pedes veloces ad currendum in malum, proferentem mendacia, testem fallacem, & eum qui seminat inter fratres discordias. ibid.

Fili mi, si te laetauerint peccatores,

ne acquiescas eis. Si dixerint veni nobiscum, insidiamur sanguini, abscondamus lenticulas contra insontem frustra, deglutiamus eum sicut infernus viuentem, & integrum quasi descendentem in lacum: omnem preciosam substantiam reperiemus, replebimus domos nostras spolijs, sortem mitte nobiscum. Marsupium unum sit omnium nostrum. Filii mi ne ambules cum eis, prohibe pedentuum à semitis eorum, pedes enim illorum ad malum currunt, & festinant, ut effundant sanguinem, &c. Proverb. 1.

Noli esse amicus homini iracundo, neque ambules cum homine furioso, ne forte discas semitas eius, & sumas scandalum animæ tuæ, &c. Proverb. 22.

Sicut qui apprehendit auribus canē, sic qui transit impatiens, & commiscetur rixis alterius. Prou. 26.

Honor est homini, qui separat se à contentionibus: omnes autem stulti miscentur contumelijs. Prou. 20.

*Ne delesteris in semitis impiorum,
nec tibi placeat malorum via. Fuge ab
eâ, nec transeas per illam; declina, &
desere eam; non enim dormiunt nisi ma-
lefecerint, & rapitur ab eis nisi sup-
plantauerint comedunt panem impie-
tatis, & vinum iniquitatis bibunt.*
Prou. 4.

Arma & gladij in viâ peruersi.
Prou. 22.

*Via impiorum tenebrosa, nesciunt
ubi corruant.* Prou. 4.

*Fra non habet misericordiam, nec
erumpens furor: & impetum concitati
quis ferre poterit?* Prou. 27.

*Graue est saxum, & onerosa are-
na; sed ira stulti utroque grauior.* Pro-
uer. 27.

*Expedit magis vrsæ occurrere ra-
ptis fœtibus, quam fatuo confidenti
in stultitiâ suâ.* Prou. 17.

*Ipsi contra sanguinem suum insti-
diantur, & moliuntur fraudes contra
animas suas.* Prou. 1.

Qui ambulat simpliciter saluus erit:
qui

qui peruersis graditur vijs corruet semel. Prou. 28.

Qui fodit foueam, incidet in eam,
Et qui voluit lapidem, reuertetur ad eum. Prou. 26.

Ei qui iurgia seminat, extempld
veniet perditio sua, Et subito conteretur,
nec habebit ultra medicinam. Pro-
uerb. 6.

Hominem qui calumniatur animæ
sanguinem, si vsque ad locum fugerit,
nemo sustinet. Prou. 28.

MENTIS SALOMONICÆ

INTERPRETATIO.

§. I.

Quid sit Ira?

PHysici iram definiunt efferuescentiam sanguinis circa cor, quæ affectio quædam est corporis de se ad virtutem aut vitium minimè pertinens: vt neque cæteræ passiones: sed à natura tamen animali concessa ad sui contra ea quæ impugnant, defensionem, ad propulsationem incômodorum, resque arduas audacius suscipiendas, & in humano quidem genere, ad stimulum virtutis. Verùm vbi immodica fuerit, frænique impatiens, in plurima statim vitia præcipitat, rixas, vindicationes, pugnas, verbera, cædes, vno verbo hominem humanitate planè exutum in beluam feramque demutat. Quare primum corporis humani genuinam speciem peruertit, aliamque omnino ostendat.

rat. Poëtæ pridem decantatum:

Candida pax hominem, trux decet ira Ouid.
feras.

Ora tument irâ, nigrescunt sanguine vena;

Lumina gorgoneo seniûs angue micant.

Neque minûs lucentè Magnus ille S. Moral.

Gregorius: *Ira sua stimulus cor accensum* cap. 31.

palpitat, corpus tremat, lingua sese præpedit,
facies ignescit, exasperantur oculi, & nequa-
quam recognoscuntur noti. In quo itaque
iste ab abreptiis longè est, qui actionis suæ
consciûs non est. Vidisti aliquando à ma-
lo genio abreptos, furijsq; agitados?
quàm frontem exasperent, oculos sibi
effodiant, genas dilanient? ora cerui-
cesq; contorqueant? brachia, manus,
pedes, membra omnia deforment atque
exagitent? Quod malignus dæmon in
eiusmodi hominibus, hæc iræ feritas ac
rabies in irato efficit, eamq; ob cau-
sam Plutarchus iræ furoribus concita-
tos ad speculum remittebat vt perspe-
ctâ suâ immani illa turpitudine ad
quietem se melioremq; statum reduci
sinerent. Videre, inquit, seipsum contra De Ira.
naturam affecto & conturbato vultu, non pa-
rùm facit ad domandam iram. Ita cum
Minerva vidisset in flumine fœdas genas, fi-
stulam abiicit. Nimirum in fœdâ istâ cor-
poris turbati effigie cognoscitur esse
longè

Cap. 2. de
Ira.

4. quæst.
Tuscul.

Plutarch.
in Apoph.

longè turpior irati animi facies. *Nam qualem, ait Seneca, putas esse animum, cuius externa imago tam foeda est? Si peccati labem excipias, nihil homini aut infelicius aut turpius accidere posset, quam mentis insania: An verò est (inquit Orator) quidquam similis insania, quàm ira? Eam Themistius esse aiebat insaniam breuem, & Seneca (quod idem est) breuem insaniam. Cato autem ille Priscus sentiebat iratum ab insano nonnihil discrepare: sed non nisi tempore. Nimirum nihil æque ac ira rationem perturbat, imo proturbat, iudiciumque peruertit: dum spiritus, quos ad mentis vsum placidos, tranquillosque esse oportet, vehementer commouet atque accendit: calefactis autem plus æquo humoribus, fumis caput rationis arcem opplet, atque ita occupatâ & (vt ita dicam) præfocatâ ad tempus ratione belluinum est, quicquid agitur, neque iam humanum: vnde talem hominem propriè dicimus exisse è potestate. Et, vt ipse Orator interpretatur, de consilio, de ratione, de mente: Me miserum! exclamat ille apud Menandrum non omnino malum Poëtam, *Vbi mens mea in nostro corpore fuit illo tempore? Non equidem hoc decreueram:*
sed*

sed ab hoc longè diuersum. Laudatur ea Archytæ Tarentini ad negligentem Vllicum oratio. Iam ego te enecassem, nisi essem iratus: quæ etiam cogitatio Platonem dicitur aliquando à verberatione serui continuisse. Celebratur præterea in hoc eodem genere factum Athenodori Philosophi, qui ex aulâ Augusti recedens, monumenti loco id ei ita postulanti reliquit documentum: *ut irâ inflammatus nihil antè statueret vel imperaret, quàm Alphabeti Græci literas pronunciaffet*, quod monitum tanti fecit Cæsar, ut abeuntem Athenodorum retineret: scilicet dum interea per moram deferuet conceptus animo calor, mens quasi postliminiò redit, redditurq; homini ratio: quæ res præsertim in Adolescentibus plurimùm valet: eo quòd (ut Plutarchus notat) eorum cupiditates ob copiam & calorem sanguinis celeres, feroces, ardentes, atque rapidæ sunt. Atq; huc tandem commodè excurrit Salomon. *Ne sis velox ad irascendum, quia ira in sinu stulti requiescit. Fatuus statim indicat iram suam, qui autem dissimulat iram, callidus est.* Facit hoc officium Mansuetudo, virtus irarum Modetratrix: Hæc enim, si in mentem ira inciderit, eam ita continet: ut rationem

De Virt.
Moral.

Equi

Equi sternacis instar repugnantem nata, mox habeat tanquam fræno quodam iniecto obtemperantem: alioqui non modò iam intus incenditur animus: sed sese etiam exterius erumpentibus flammis ira prodit, abique ad vlciscendam in alio iniuriam: Quæ quidem vlciscendi libido malum est ipsâ etiam irâ grauius, atque contumeliosius, ideoque Salomon ab eâ dehortatur.

§. II.

Vlciscendi amor ac studium.

4. de finibus.

NE dicas, quomodo fecit mihi, sic faciam & reddam unicuique secundum opus eius. Inimicitiarum obliuisci generosi est hominis, vlcisci iniurias pusillanimi, atque impatientis. Idque Ethnici ipsi docent. Themistocles Atheniensium Dux Egregius, cùm (vt est apud Ciceronem) Simonides Philosophus artem memoriæ polliceretur, *Obluionis mallem: (inquebat) nam memini eorum, qua volo, obliuisci non possum, qua nolo. Iniuriam, dices, licet referre, etsi inferre non licet: Seruile est iniuriam inultam pati: Magnanimus quiuis contumeliam*
ab

ab altero illatam maledictio reuincit; iniuriam pari iniuriâ propulsat; idque pulchrum esse plerique vulgò sentiunt: Immò sapientum fortè nonnulli. Nam ista feueri vox extat apud Herodotum.

Vti, si author sis iniuria, iniustus videbere: Cap. 3.

ita si nō ulciscaris iniurias acceptas, ignauus: apud Suetonium autem istud Vespasiani præclari Imperatoris dogma celebratur; *Non oportere maledici, remaledici oinile fasq; esse.* Agedum, quis tu qui hoc obijcere ex Ethnicorum scholis audes? Adolescensne Christianus? atqui prima sunt ista Christianæ religionis rudimenta, supremi Numinis esse punire iniurias; diuinæque Maiestatis esse reum, qui priuatim eam sibi potestatem vsurpet: *Mibi vindictam,* inquit Dominus. Plerique aliter sentiunt inquis tu: At ego contrà: Opinio communis multorum, argumentū est mali: pauci enim sunt, qui reuera sapiant. Apes plus sibi, quàm alijs nocent, dum stimulum figunt: aculeo enim fixo ipsæ moriuntur. Nulla insignior victoria, quàm trophæum de irâ deuictâ, repressoque vltionis studio in animo statuere: hæc summæ fortitudinis laus est, iniuriam posse pati, id est, hostem nouo pugnandi genere vincere. Possem è nostris sapien-

prien-

De Edu-
cat. lib.Dial. Cri-
ter.Lib. 1.
Cyri. pæd.Bulgor.
lib. 3.

pietissimos quosque laudare, qui non modò istud docuerint, quod fuit facillimum; sed quod maximè arduum esse fa-
teor, reipsâ præstiterint. Verùm ut Ethnicos Ethnicis opponam, *Non tantùm* (inquit Plutarchus) *egregium est sci-
re vincere, sed etiam posse vinci pulchrum est, ubi victoria est damnosa.* Quid Plato? ipsius est hoc placitum, *Quoniam mala facere, non est aliud facere, quàm iniuriam inferre: non oportet alicui mala inferre, etiam si innumerabilia ab ipso perpessus sis.* Omnium diuinissimè Xenophon, *Natura* (ait) *Canibus, lupis, Apris dentes; Equis calces; Tauris cornua, alia alijs concessit: homini autem nulla arma præter rationem dedit, quâ se defendat, & repellat iniurias.* Neque desunt pulcherrima huius virtutis exempla in senticoso illo, licet antiquitatis, ve preto. Scribitur Socrates icu calcis aliquando percussus alio hortante; ut repercuteret, dixisse. *Si meus me Asinus percussisset, statimne oporteret me in quadrupedem recalcitrare? item vice aliâ, cum alapam accepisset, nil reddidisse aliud, dicitur: nisi videri sibi permolestum, quòd nesciret quandam cum galeâ domo esset abeundum: quibus philosophorum dictis factisque nil aut fortius aut generosius*
Alexan-

Alexander ille hominum famâ Magnus
vel dixit vnquam, vel fecit. Verùm quo-
niam Adolescentem Christianum effin-
go nihil equè hic valere debet, ac Chri-
sti tum iussio, tum exemplum, qui non
modo nos inimicis condonare, iniu-
riasque tolerare, non reponere, voluit:
sed ipse ignominiosissimæ cruci suffi-
xus, cùm indignissima quæque patere-
tur, non vltus est calumnias, contume-
lias, iniquissimam necem: sed pro male-
ficijs beneficia rependens, etiam cum
lachrymis veniam est hostibus à patre
pacemque precatus: quam insignem sa-
nè diuinæ cuiusdam patientiæ lauream
Martyres quoque Christi vestigijs insi-
stentes, quotquot extiterè hætenus,
gloriosissimè reportarunt: imitarique
debent omnes, qui Christiani hominis
nomen ac personam cum dignitate su-
stinere volunt.

§. III.

Rixa.

PORRÒ vbi non modo irasci sed etiam
 vlcisci libido est: tertium istud con-
 sequitur: vt etiam rixari & probris ac
 conuictijs veluti iniectis malleolis alie-
 nam iram incendere atque extimulare
 adlubeat. Ergò iam causæ quærentur
 inimicitiarum: neque difficulter (nihil
 enim est pronius) aut inueniuntur, aut
 cuduntur. Ecce tibi Salomonem. *Semper
 iurgia querit malus: sicut carbones & pru-
 nas & ligna ad ignem: sic homo iracundus
 suscitatur rixas. Labia stulti miscent se rixis,
 & os eius iurgia prouocat.* Qua posteriori
 sententiâ sapiens nonnullorum stulti-
 tiam, idest, insignem improbitatem ne-
 quitiamque denotat, qui vsque adeò
 rixarum, turbarumque amore ac studio
 inardescunt, vt hanc vnicam artem pu-
 blicè velle profiteri videantur; pacem
 amicitiamque, solem (inquam) è mundo
 tollere, lites, rixas, iurgia profeminare,
 atque omnia susque deque miscere: quo
 hominum genere nulla est aut esse pos-
 set in vrbibus, atque Academijs pestis
 capitalior, aut perniciosior. Quare non
 solum

solum legibus: sed etiam vigili animad-
 uersione eorum, qui res publicas cu-
 rant, eijciendi à communi cæterorum
 cœtu, & in vltimas terrarum oras depor-
 tandi essent eiusmodi boni publici, pa-
 cisque interturbatores. Nam quæ altera
 est Salomonis parcæmia. *Cum defecerint
 ligna, extinguetur ignis: & susurrone subla-
 to iurgia conquiescent.* Verùm ex eiusmodi
 sapientissimi viri verbis seditiosorum
 istorum hominum mores, flagitia, ser-
 monesque, paulò exactiùs contemple-
 mur. *Homo Apostata, vir Belial* (ita
 enim Hebræi libri habent) *iugi impa-
 tiens; Rebellis, discordiarum sator, & ne
 hæc nomina parùm rem explicent, homo
 Diabolus*: ista enim est huius loci inter-
 pretatio, si S. Gregorium consulamus:
 qui etiam hæc addit: *Audiant iurgiorum
 seminatores, quòd scriptum est, beati pacifici,
 quoniam filij Dei vocabuntur: atque è di-
 uerso colligant quia si filij Dei vocabuntur,
 qui pacem faciunt: proculdubio Satanae sunt
 filij, qui confundunt. Vir ille Apostata,
 Belial, Diabolus, & quod caput est, inuisis;
 à quo scilicet nihil vnquam bonæ fru-
 gis expectes. Quis se gerit? agnoscas ex
 vngue: *Graditur, ille, ore peruerso, simu-
 late procedit, ore amicitiam simulat: Corde
 interim perniciem coquit & molitur:**

Y

neque

neque mentem deprehendere laborio-
sum erit, nutus, & alia omnia studiosè
contuenti. *Nam annuit oculis:* vt scele-
ris socijs atque administris signo dato si-
gnificet, tempus videri flagitio oppor-
tunum: *terit pede:* extimulans ad au-
dendum facinus; atque iam de certâ
quasi victoriâ applaudens: *digito loqui-
tur:* manus artificiosâ quadam sermocina-
tione indicans, quid in rem præsen-
tem factò opus. Cæterùm animus sem-
per nequam est, eoque ista omnia ten-
dunt: vt rixæ primum, deinde bella ex-
citantur; *Præuo corde machinatur malum:*
& omni tempore iurgia seminat. Quàm ve-
rò detestabile est hoc scelus? discite ex eo-
dem Salomone. *Sex sunt, quæ odit Domi-
nus. Oculos fastu plenos, linguam falsè cri-
minantem, manus cruentas, cor fraudulen-
tum, pedes ad omne nefas alacres, testem ini-
quum;* &, quod sequitur, septimum
quidpiam longè est exosius. Quod-
nam verò istud est tam nefandi scele-
ris? *Qui seminat inter fratres discordias.* Quid
hac vnâ nequitia nequius? Nam cum
amicitia maximum sit bonum vitæ hu-
manæ, fortunis, famæ, ac ipsi vitæ non-
nunquam præferendum: profectò is,
qui discordias serendo amicitiam sustu-
lit, fortunas eripuisse, famam, ac vitam
propè

propè ipsam existimandus est. At quænam tandem vox est, quâ incendiarij illi, atque exitiales reipub. faces, alios quoque suis furijs incendunt, & inflammant? melle suavior est illa oratio: at caue: propinatur certissimum venenum. Habe hîc iterum iam toties ad danda sana consilia intentum Salomonem. *Fili mi*, ita ille paternè te monet: *Si te lactauerint peccatores*: si verba quædam in speciem dulcia suaviter inspirent, quo incautiùs ad probitatem trahi te sinas: si me audis, *ne acquiescas* blanditijs, perniciem tandem adferent. Quare si dixerint (hæc enim est mellea istorum hominum oratio) *Veni nobiscum*, nihil metue, plures sumus: Adiunge te nostris lateribus, oppositu nostro, si quod est periculû, propulsabimus. At ne quod discrimen subsit, cuniculis & ex insidijs rem aggrediamur, *insidiemur sanguini, abscondamus tendiculas*, laqueos ad capiendum benè instructos componamus: sit ille qui accurret, innocens, frustra innocentia vanum præsidium opponet: ita eum tollemus planè de medio, vt ne vllum quidè ipsius vestigium supersit; perinde omnino ac si eum dehiscens ima tellus ruinæ mole obuoluerit. Porto omnis generis opes agemus

in prædam, domumque comporrabimus, experiemur verò communem fortunæ aleam, spoliaque ex equo partiemur. Ah!fuge, Fili mi, tam nefariam societatem, imò congressum time. Turpe est cum sicarijs ac furibus, vel semel fuisse. Nullum est latrocinio crudelius flagitium; Nullum genus hominum furibus magis seruile ac dedecorosum, nullum maioribus aut periculis, aut supplicijs magis expositum. Nam quò demum putas euadere prædones istos aut sicarios? certè in malum, ad malam (inquam) crucem procurrunt festinantque: vt non tam alienum, quàm suum sanguinem profundant: cùm enim fuerint, vt fit plerumque perpetrato scelere deprehensi, tam denique cædem, quam alijs pararunt, se sibi fuisse machinatos sentient. Quare (neque enim satis inculcari res tanta potest) iterum moneris. *Noli esse amicus homini iracundo, neque ambules cum homine furioso, ne forè discas sentias eius, & sumas scandalum animæ tuæ.* Exemplo atque exhortationibus abducêris facilè, vt, si in furiosi hominis amicitiam te dederis, abeas quòque cum illo grassatorum more, & vnà per vias latrocineris, atque ita, in vitæ salutisq; discrimen incidas. Istud etiam me audi, si quan-

si quando fortasse iter faciens, vt fit, incurras in quosdam, qui sese mutuo probris conuitijsque proscindant, quasi allatrando, mox *canum* instar excitatis rixis, etiam morsibus se impetât, *transi*, imò præteruola: licet autem te prætereuntem, aut etiam præteruolantem laceffant, elabere, neque te patiare alienis rixis immisceri: periclitaberis alioquin, quàm enim difficile est apprehendere *canem auribus*, neque eius morsibus lædi: tam periculo affine est se aliorum iurgiis ingessisse. At turpe est atque ignominiosum ita sese furtim subducere, aut nonnunquam euidenter subripere. Erras, bone vir, *Honor est homini, qui se separat à contentionibus: omnes autem stulti miscentur contumelijs*. Quare iterum iterumque moneo, *Ne deleteris in semitis impiorum, nec tibi placeat malorum via: fuge ab ea, ne transeat per illam*. Audis in vico, plateâ, angiportu tumultum aut turbas? Ah citò declina, & desere, caue ne in tumultuosorum sicariorum ordinem adscribi te sinas. Inscriptus es? & nunc in impietatis castris versaris? iam tesseram habes impiæ militiæ, transfuge: summa laus est hic esse desertorem. Scire amas quanta sit facinorosis istis hominibus malè agendi nocendique

L. 8. c. 29.
 dique cupiditas? quiescere nequeunt, ne
 profundâ quidem nocte, nisi prius quæ
 designarant, flagitia perpetraverint,
 virusque suum effuderint in innocen-
 tem perniciem. Serpentes illos esse di-
 cas, quorum Plinius meminit: Hi tam-
 diu insomnes agunt, quamdiu intus ve-
 nenum viget, neque antè somnos ca-
 piunt, quàm virus aut euomuerint, aut
 perdiderint. Ergo illi, quod Salomon
 dicere pergit, *Comedunt panem impieta-
 tis, & vinum iniquitatis bibunt.* Eo se cibo
 sustentant, eo meraco oblectant sese, ac
 mirificè reficiunt, patrando scilicet aut
 patrato scelere: quâ vnâ re si se affatim
 impleant, omnem aliam famem sitimque
 facilè tolerant. Quid posthæc?

§. IV.

Pugna, & parasiti.

Subeunt iam necessario pugnae; paulò
 post funestiora. Rectè enim S. Hie-
 ronymus. *Janua vitiorum omnium est ira-
 cundia, quâ aperta ad omne facinus arma-
 bitur animus.* Et S. Basil. *Contumelia, pro-
 bra, verbera, & alia eiusmodi sunt ira fru-
 ctus: ob iram enses acuntur, mors homini
 ex homine veniit.* Salomonis oraculum
 est.

est. *Arma & gladij in viâ peruersi.* Accidunt autem eæ pugnae in Academijs à malè feriatis iuuenibus per cœcam noctis caliginem, non modò eâ generali causa, quod scelus præsertim nefarium lucem exosam habeat: sed ne flagitium deprehensum publico carcere ac supplicio castigetur: quo trahi posset etiam alterum istud Salomonis effatum: *Via impiorum tenebrosa*: nesciunt, vbi corruant. Certè inter opera tenebrarum Apostolus contentiones, quæ ab ira proficisci solent, accenset: & alicubi monet, ne sol super iracundiam occidat, quòd, sole extincto, iræ accendi tùm potissimùm soleant, atque inter tenebras animus manusque ad audendum, contendendumque obarmari. Ita igitur nocturni isti errones inambulanti, vti vespertini lupi atrâ in nebulâ:

Rom. 13.

Quos improba ventris

Exegit cacos rabies, catulique relictis

Faucibus expectant siccis.

Verùm hîc mihi paulatim à via digrediendum: verbulo vt perstringam, sed obiter tamen ac leuiter, famelicam & pugnacem, seditionumque amantem nationem Parasitorum, cuiusmodi mures (ita enim semper esitant alienam dapem) plagopetidas, ac flagriones (vt

Y 4

rectè

rectè Comicus appellat) quiduis enim patiuntur, dum lautè viuant, cuiusmodi Saturiones, Gelasini, Gnathones (vt alij vocant) sordidissimum, pugnacissimum-que animalium genus in Academijs passim plurimos inuenies, iuuenes mendiculos, comâ horridos, fronte corneâ, oculis sæuum micantibus, inflatis buccis, obeso corpore, hircis malè olentibus, vestibus fœdè laceris: hi sese in locupletiorum, non quidem amicitiam (longè enim sunt impares conditione ac fortunis) in societatem tamen blandè insinuant, aut veriùs in coquinam, ipsumque triclinium, veri mensarum Afsectæ, Versipelles, Polypi, ijdemque veluti lyricâ arte, ad decipiendos eos, quos corpore ac viribus minùs instructos, minùsque audaces viderint, affabrè instructi: operam igitur pollicentur, & artem, qua pollent, ad comportanda è cellarijs ingentia vasa. Deinde si noctu vagari, & insanire allibitum sit, siue per lunam, siue per tenebras oberrandi prurigine caleant pedes, vastorum laterum oppositionem, & gladiatorias manus adpromittunt. Horum quispiam vnus aut alter incautum Adolescentem aggreditur. Ohe (inquit) hodiène apud te sunt Saturnalia?

Sic

*Sic audio, imò subodoror, est enim genti
nostra*

*Vis & par venandi studium: fatebor in-
gennè*

Esuriales apud me pridem sunt seria,

Venter laterna est, adeò pellucet totus.

Non vocabis frustra: conferam ali-
quid opis ac operæ, tu mittes aut duces,
quò fuerit libitum, nihil metues me aut
Duce, aut Comite, si quis tibi malè velit,
precor, mi Nicomache, isti me appone
militi: hac ego clauâ, quam chlamyde
obtectam teneo, trinodi que baculo
Hercules mox siem, trifauci isti cani
Cerbero horrorem nisi incussero, vapu-
lem à te probè, si quis, inquam, infensus
hostis occurrerit Germanus, Gallus,
Hispanus, Italus fuer, nullo discrimine,
peponis ego illum instar flagris emol-
liam, reddam que mollius vel spongiâ
caput: id age tantùm; quoniam adhuc
aridus sum, & siccus vt pumex, fac vt
madeam. O vaser! madeas licet aut ace-
to aut aquâ meliùs, quàm cereuisiâ aut
vino, vt leuius insanias. Ita isti Parasiti
molliter adrepunt, vt illi Cancri sunt,
& toti ventres. Verùm hîc, mi Acade-
mice Adolescens, quia rixarum ac pu-
gnarum sunt faces ac seditionum, ab
ijs tantum caue, quantum rixas & pu-
gnas

Sic

gnas horres, quarum isti ferè sunt Principes ac Duces; nunc ex isto breui diuerticulo in viam redeamus.

§. V.

Verbera, & Cædes.

Hom. de
Ira.

Sequuntur post iras, rixas, pugnas, iam tandem verbera & cædes. Testor S. Basilium. *Omni, ait, ferè venenatâ impudentius ruunt, nec prius desistunt, quàm aliquo malo iurgio, & intolerabili irâ intumescente astuantem exacuant animum: neque enim ensis acies, neque ignis, neque horridum aliquid animum irâ intumescentem ac furentem satis compescere valebit: non magis, quàm à Daemonibus detenti, à quibus irati, nihil nec formâ, nec animi affectu differunt.* Subdit postea. *Si autem pariter aliquem ex aduerso occurrentem inueniant, iramq; mutuam inter se exercuerint ea patiuntur, que fascino, qui sub tali demone contendunt, ac certant membrorum mutilationes, vulnèra, mortes, præmium pugna ferunt.* Eiusdem sanctissimi viri ea quoque est æquè certa sententia. *Sape leues ira, in homicidia tandem desinunt; præcedunt ferè contumelia: hæ sunt sagittæ, quibus velat à velutibus præluditur; ubi contumelia*
omnia

omnis per linguam absorpta est, ad manus
 venit: & pugnam ac certamen comitantur
 verbera; hæc vulnera: ex quibus ferè mor-
 tes existunt. Eadem canit etiam S. Gre-
 gorius Nazianz. *Abscedat ira cautio ad
 eadem hæc erit: sic namque reputes. Ira ser-
 monem parit, ictusq; sermo, vulnera ictus
 adferunt: tandem quod ictus vulnera accer-
 sant, liquet. Sic ira cadis horrida certa est
 parens.* Verbo istud totum effatus olim
 fuerat S. Chrysostomus cùm dixit, *ra-
 dicem homicidij esse iracundiam.* Quod
 utinam verum esse in ipsis Academijs
 minimè didicissemus! non tot funera
 charissimorum filiorum luxissent ma-
 tres. Sed quid de eâ re Salomon? *Ira*
 (inquit) *non habet misericordiam, nec
 erumpens furor, Et, imperum concitati quis
 ferre poterit? graue est saxum. Et onerosa
 arena: sed ira stulti utroque grauior. Expe-
 dit magis vrsa occurrere raptis fœetibus,
 quàm fatuo confidenti in stultitiâ suâ.*
 Quanquam miser ille fabam, quod ada-
 gio dicitur, in suum cudet caput, sicque
 fit, quod alibi dicitur, sagitta in eum,
 qui iaculatur, recidit. *Ipsi, inquit, contra
 sanguinem suum insidiantur, & moliantur
 fraudes, contra animas suas. Qui ambulat
 confidenter, saluus erit; qui peruersis gradi-
 tur vijs, corruet semel. Semel omninò, quem
 enim*

In Iamb.
de Ira.

Homil. 16
in Matth.

*enim sepe casus transit, aliquando inuenit
 Cantatum pridem à Vate tragico, at
 perijsse semel æternum est. Itaque redit
 vetus prouerbium, qui fodit foveam,
 incidet in eam: & qui voluit lapidem (fun-
 dâ aut iactu) reuertetur in eum: dicatur
 clarissimè, qui iurgia seminat huic exem-
 plo veniet perditio sua, & subito conteretur,
 nec habebit ultra medicinam. Mortuo ni-
 hil opus medico, planissimè occidit.
 Occidet aliquem (inquies) occidat ipse
 aut occidat alium, nescio è duobus quid
 aut optabilius, aut minus miserandum
 sit: Ecquid enim esse posset homicidâ
 calamitosius? omnes persequuntur, &
 exosum habent: ipsæ etiam mutæ res
 atque inanima elementa ad vindictam
 requirunt: imò sibi perosus est: ita va-
 gus, exul, extorris, vel seipsum fugit;
 licet nemo insequatur, vbique adesse
 prætorem, carnificem, crucem retur, &
 verò credit: opem ab hominibus im-
 plorat, nulla res aut tuetur aut saltem
 excipit: quam homicidæ omni suppli-
 cio diriores pœnam nec Salomon ta-
 cuit. *Hominem, qui calumniatur animæ
 sanguinem, si usque ad locum fugerit, nemo
 sustinet. Quam sententiam Hebræus
 scriptor clarius expresserat. Homo op-
 pressor in sanguine animæ, usque ad cister-**

nam fugiet, ne apprehendant eum. Quorum verborum hic genuinus est sensus: qui iniuste hominis sanguinem fuderit, perpetrati homicidij conscientia ita atrociter percellitur: ut etiam in puteum vltro delitescendi studio sese demittat: ne scilicet à satellitibus ad Iudicem pœnamque abripiatur. Igitur cum nullibi satis sibi cautum putet, in latebras sese abdit: sed nemo est qui sustineat, produnt omnes: quare non in puteos modò se abijcit: verùm communis lucis, humanæq̃ societatis fugitans etiam ad sepulchreta deuolat, ibique se viuum defodit. Imò verò tandem eò abripitur aut furoris, aut dementiæ, ut cum nullus adsit prætor aut licitor, primus tanquam Iudex capitalem in se sententiam ferat, & necem, velut carnifex suus, sibimet interitu voluntario inferat: atque ita omnibus inuisum caput damnet orco, quod Iudam Christi homicidam olim fecisse audiimus: neque verò vllus prohibeat aut retineat, quin nouo homicidij flagitio flagitium prius cumulet: nam cum mille sint moriendi viæ ac modi, mori volentem ægrè prohibere quis potest.

Hæ scilicet sunt furæ, quæ ardentibus tædis dies noctesque ingentium scele-

scel-

Platarch.
de Sera
numinis
vindicta.

scelerum conscientiam circumerrant, & nusquam quiescere sinunt, cùm è suis corporibus per vim eiectionis umbræ recursant in oculis itentidem, fusi que impij sanguinis pœnas à sceleratis reposcunt: quales furias fuisse Orestis in Tragœdijs; Item Pausaniæ cuiusdam, ante cuius oculos continuò virgo, quam pudicitiam primùm, deinde vitâ flagitiosè spoliarat, ubique obuersans, sæuum flagitium horrendis vocibus minitabatur. Apollidorum quoque sæpenuerò somniasse ferunt viuum excoriari, corde que quasi in lebetem proiecto, umbram obiectam ac manes, qui tantorum malorû eum causam esse exclamarent. Prodeat etiam Tragicus Nero in hoc Theatrum. Is, matre per nefarium scelus trucidatâ, dicebat se eius funestâ specie flammis tædis que ubique perniciem moliente, ita agitari, ut nusquam quiesceret. Sed in hoc genere nullum præstantius exemplum Caino homicidarum Antesignano: qui omnium primus innocentissimi fratris Abelis fratricidio scelestas manus, puramque adhuc humum funestavit; hunc recenti cruore madentem aspice tantum & audi; spectabis detestabilis fratricidij horrendum supplicium. Adest
statim

statim vindex Numen. *Vbi est, ait, Abel* Gen. 4.
frater tuus? horrui ille ad Abelis vocē ac
 totus animo vultu; concidit; dissimu-
 lanter tamen, *Nunquid, respondit, Ego*
sum custos fratris mei? atque vel *Sanguis*
 (subdit iratum Numen) *fratris tui de ter-*
ra clamat ad me: neque mora tonans ac
 fulminans, æquissimā sententiā maledi-
 cti, vitæque vagæ ac profugæ hominem
 percellit, neque tamen ipse reus eā pœ-
 nâ tam immane patricidium satis puni-
 ri ratus, priusquam diuina ista lex san-
 cta fixaque esset, *Quicumque effuderit hu-* Gen. c. 9.
manum sanguinem, fundetur sanguis illius:
 suus ipsemet grauioris supplicij iudex
 atque ultor factus est, ratione dictante,
 hanc sibi pœnam indixit, *Omnis qui in-*
uenerit me, occidet me. Verùm à quo tunc
 (quærit hic S. Ambros.) à quonam in ista In Gen.
 hominum solitudine Cain timebat occidi, qui
 solos parentes habebat in terris? potuit qui-
 dem & incursus bestiarum timere: nam qui
 legis diuina curam violauerat, nec præsume-
 re de subiectis animalibus poterat, qui homi-
 nem docuerat occidi. At eò temporis ex-
 pediebat istud insolitæ crudelitatis por-
 tentum in signum atque ostentationem
 diuinæ ultionis vagum & extorre, pu-
 doris metusque plenum in vltimas vsq;
 terrarum oras deportati. Postea mutæ
 ani-

animantes de homicidis vindictam quoque aut sumpserunt, aut depoposcere. Refertur à Martino Cromerio mirabilis de hac re historia. Popielus, cum susceptum innocenter ante pubertatem principatum pubes factus flagitiosissime administraret, & per uxorem, quam ei proceres viro ad frugem meliorem reducendo delegerant, dominandi libidine impotentem deterior indies enaderet: ab eâ tandem firmandi imperij causâ istud consilij cepit, ut patruos, quos gratiâ & authoritate apud populum valeresciebat, è medio, die uno, omnes tolleret: nec tantorum hac fuit suscepta ratio. Gravem & periculosum morbum princeps simulat, patruos neci destinatos acciri eius nomine uxor iubet: Conveniunt sine morâ, circumstant mœsti, consolantur. Ille morbi magnitudinem gemitu assimulat; uxorem paruosq; liberos illorum fidei ac tutela sapius commendat. Completur muliebribus eiulatibus, plangentibus & lamentis regia, parantur funebres exequia, atque in his dies absuntur. Cum iam ad occasum sol tenderet, Princeps patruos quasi ultimùm valedicturus, nomine quemque compellat, & in signum Amoris circumferri poculum iubet, quod ad necem medicatum apparari iusserat, quasi prae-sturiens ipse spumam tantum à medio exstantem halitus difflet potum ne extremis quidem

dem labijs attingit. Cùm bibissent omnes ordine, fingit somno se premi: disceditur reuerenter salutato principe: at conceptum precordijs venenunã sanit, neque diu grassatur: de mentis statu dimoti proceres maximo cum cruciatu abeunt & exanimantur. Ibi mulier, re nunciata, cadavera insepulta proijci mandat: insidiatos eos vite optimi principis iustã & euidenti Deorum immortalium vindictã percussos repente perisse diuulgat. Vidit & in vindictam mox adfuit Nemesis: Nam ex cadaveribus putrefactis enatã mures inuistata magnitudinis impium patricidam cum scelerata uxore ac liberis fugientem quoquoersus per aquam, flammãq; prosequuntur tam obstinati: vt nec claustra prodessent, neque abigentium satellitum præsidia: ad extremum diffugientibus omnibus, absunptis prius filijs, deinde uxore; postremus ipse infelix Popielus contabuit. Post tam horrendum supplicium facile omitto Pyrrhi atque Hesiodi interfectores à canibus fuisse proditos. Omitto & loquaculas grues Ibici Rhegini necem inuolando retexisse, tradisque iudicibus atque carnificibus extremo malo afficiendos; similique modo Bassum quendam ab Hirundinibus reum parricidij denunciatum: vt iam minus mirum sit post innatam indi-

Z

tamque

ramque à natura sanctionem, post diuina edicta atque imperia, leges quoque humanas (vt est apud Libanium) voluisse, omnium quæ in homines pertrantur, homicidium facinus esse deterrimum. Ideoque ita cauent. *Ne mensa cum homicida communicator, ne libatio, ne crateres, ne forum: & in iudicium si adductus sit, mortis pœnâ afficitur.* Merito: sunt enim homicidæ humani generis atque adeò naturæ hostes infensissimi. Quippe cum omne Animal naturaliter diligat sibi simile: non modò ferinam, sed plus quàm ferinam esse oportet illam hominis rabiem, qui non nisi humano sanguine expleri possit: nulloque alio minori supplicio coerceri debet, quàm iustissimâ rei sanguinis profusione. Certè quàm homines dedeceat ista crudelitas docent bruta vniuersa, quæ vt in Zoopædia rectè colligit Author, in suo genere probè degunt: leonum enim feritas inter se non dimicat: Serpentum morsus non petit serpentes: lupi naturâ immanes, nisi extremâ cogente fame sibi inuicem indulgent: Canes suorum etiam cadaueribus abstinere, neque vllâ urgente fame, vt caninam carnem comedant, adduci possunt. Denique vultures, licet alioqui genus omne

ne

ne cadauerum liguriant, sui tamen generis cadaueribus parcunt. Solus homo humanitatem exuit, imò ferinam naturam induit, fitque pro adagio ingens quoddam portentum ac monstrum: *Homo homini lupus*. Labet finire Vatis Lyrici versu.

*Quo quò scelesti ruitis, aut cur dexteris
Aptantur enses conditi?*

*Parùmne Campis, atque Neptuno super
Fusum est ab Homine sanguinis?*

*Neque hic lupis mos, nec fuit leonibus
Vnquam nisi in dispar, feris.*

Lib. Epod.
ode 7^a

ORATIO.

*Ad Sanctos vitæ Tutelares, ut contra
funestos mortis casus suo
præsidio tueantur.*

HEu miserandam nostri generis peruersitatem! exutâ humanitate truculentiam induimus, hominesque lupi facti bestijs ipsis crudeliores in mutua vulnera, cædesque effertamur: ita vitam naturæ parcitate breuem nequitiâ etiam nostrâ contrahimus, &

ante diem aut cædimus alios, aut ipsi
cadimus. Atqui à momento vno pender
æternitas, & semel cecidisse, æternum
est. quis verò in horas satis sibi cauerit,
si alicui in nostram cædem insanire li-
buerit semel, ac furere? Vos ô vitæ no-
stræ salutisque Diui Tutelares, qui, et si
de vestra felicitate, immortalitateque
securi, adhuc de nobis solliciti estis,
nosque in huius nostræ mortalitatis
sanguinolentâ arenâ omnibus casibus
expositos intuemini: Adeste vestro præ-
sidio, atque ope tutamini, vt è pericu-
losissimo difficilis pugnæ circo erepti,
& in vestræ felicitatis beatam sedem
admissi gratiarum actionem vobis,
Triumphatori que Deo æternas laudes
accinamus. Amen.

SYM.

at ipsi
endet
ernum
uerit,
aire li-
æ no-
ni, et si
te que
estis,
litas
asibus
o pr.
ericu-
repti,
sedem
obis,
audes

YM.

